

23

ARKITEKTEN

UNIVERSITY OF ILLINOIS
LIBRARY

NOV 28 1960

CHICAGO

HOLD

ed uskarp indstilling

von Jessen:

on gamle Bydel i Tórshavn

EDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ARKITEKTEN

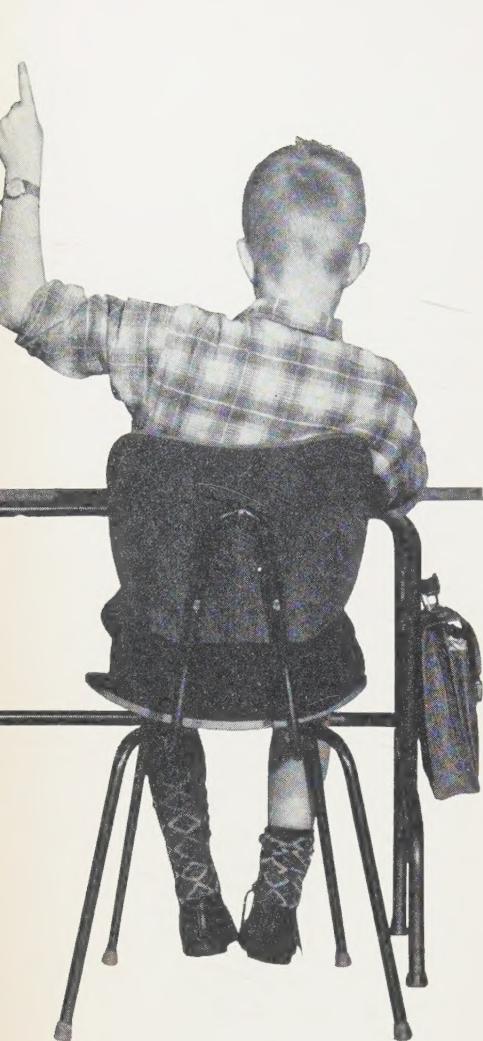
ARG. 62

1960

NR. 23

SIDE 389-404

AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 11. NOVEMBER 1960

DUBA

SKOLEBORDE OG STOLE

DUBA's ingeniører og formgivere har mange års erfaring bag sig i konstruktion af holdbare, smukke og gennemtænkte møbler til skoler, kantiner og kontorer.

Ovenfor præsenterer vi en af vore modeller i skoleborde B-1, størrelse 125x45 cm., konstrueret af 22 mm. lamelmøbelplade, overfineret med plasticlaminat, underfineret med eg eller maghoni, understel af 25,4 mm. stålrør **pris kr. 112,00**

Skolestol nr. 11 - konstrueret af 12 mm. formpresset bøgefinér, overfineret med maghogni - understel af 19 mm. rør - rygbøjle af 16 mm. rør - samlet uden synlige skruer **pris kr. 33,00**

VANDTÅRNSVEJ 62 . SØBORG . TELEFON SØBORG 2137-6137

GLAS- KONSTRUKTIONER

Øbro-Centret, Østerbrogade
Arkitekt M.A.A. Jean Fehmerling
Glimster Gunnar Jensen, Bagsværd

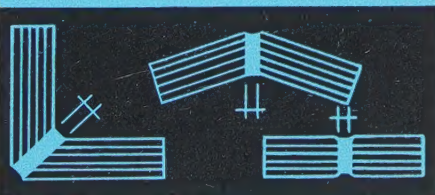
*Glaskanterne kan
slibes i alle vinkler
med poleret søm.*

*Intet salg direkte
til brugere.*

Butiksfacader, glasmontrer
m. m. udført helt af glas med den
patenterede glascement SH 10
afløser overalt mere og mere de
sædvanlige konstruktioner med
træ- eller metalsprosser.

Slibningen af glaskanterne udføres
med garanteret nøjagtighed
på særlige diamantslibemaski-
ner.

Cementering af glaskanterne
udføres af vort specielt uddan-
nede personale.

EDVARD STORR A/S, KØBENHAVN Ø, TRIA 4200

Emauglas

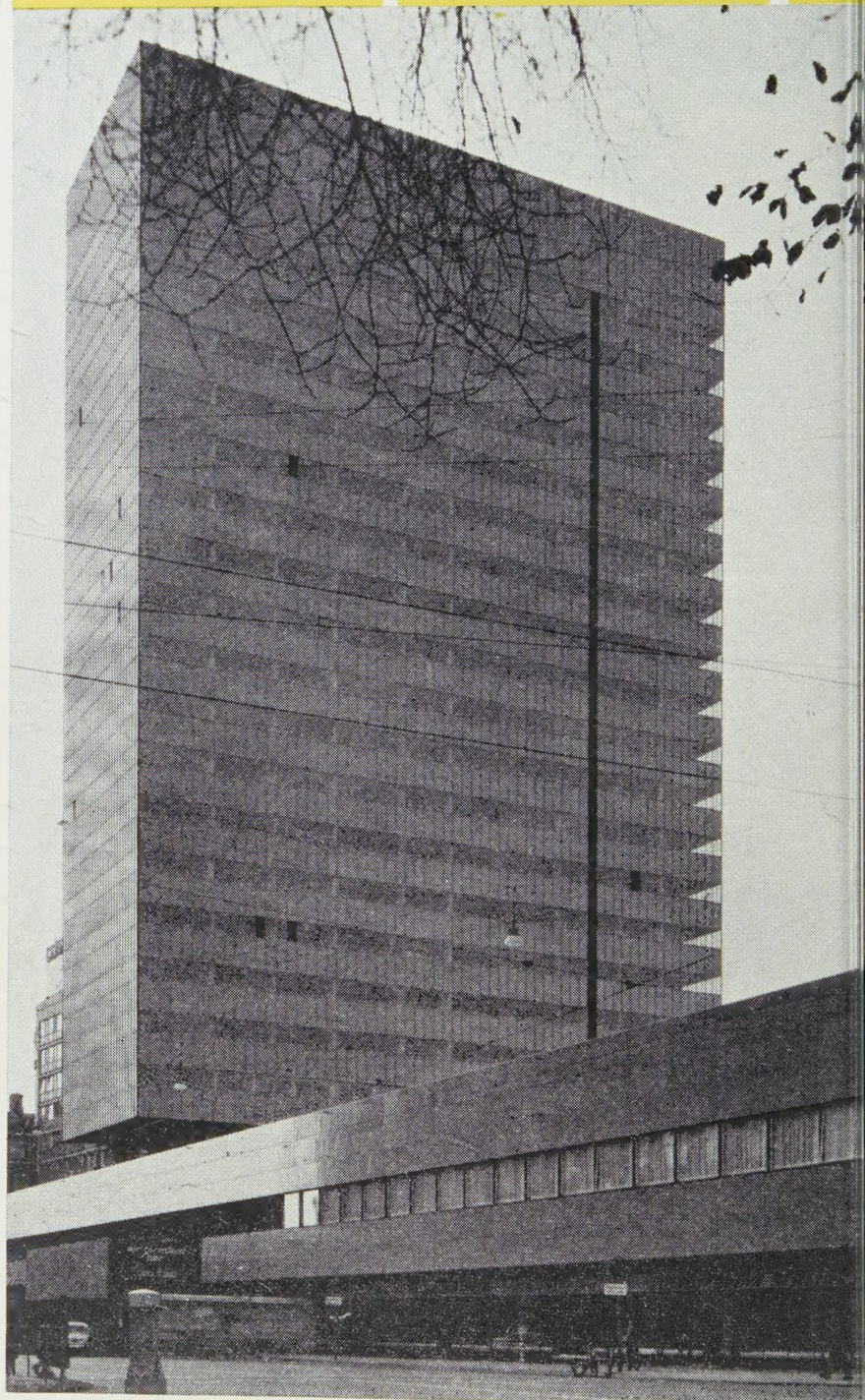
Et glasprodukt (spejlglas - vinduesglas - raglas - og ornamentglas) hærdet og emaljeret i uforanderlige farver.

Benyttes til
det nye
kompleks, som udgør
S.A.S.' hovedsæde i
København og
bidrager til
at give
dets facader, både-

Elegance
Farve
og Uforanderlighed.

Emauglas
fabrikeres af
den største
producent og

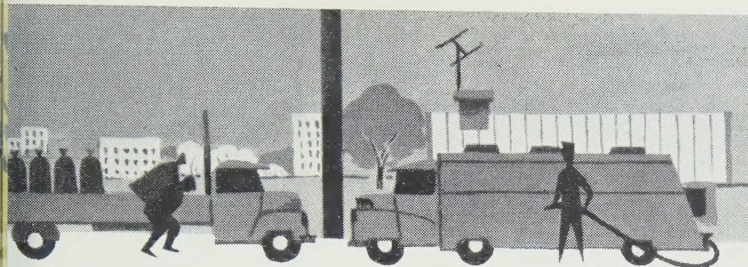
frankrigs største
eksportør af
vinduesglas:

Glaces de **Boussoi**

eller direkte : Service Exportation des Glaces de Boussois, 22, boulevard Malesherbes, Paris 8°

Oplysninger og råd : Spørg Deres sædvanlige glasleverandør.

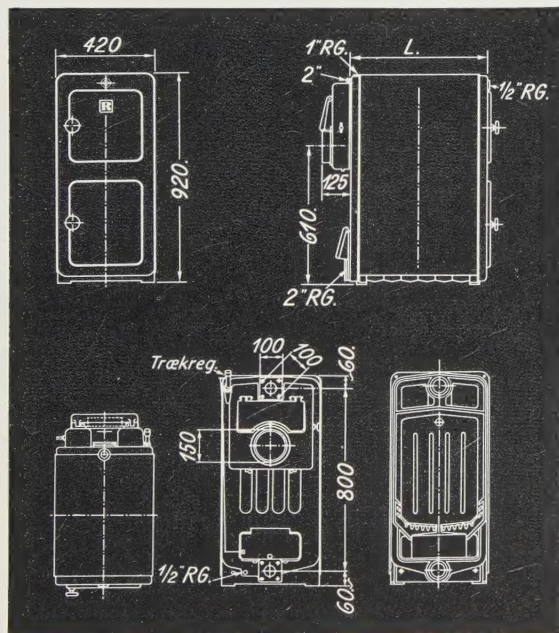
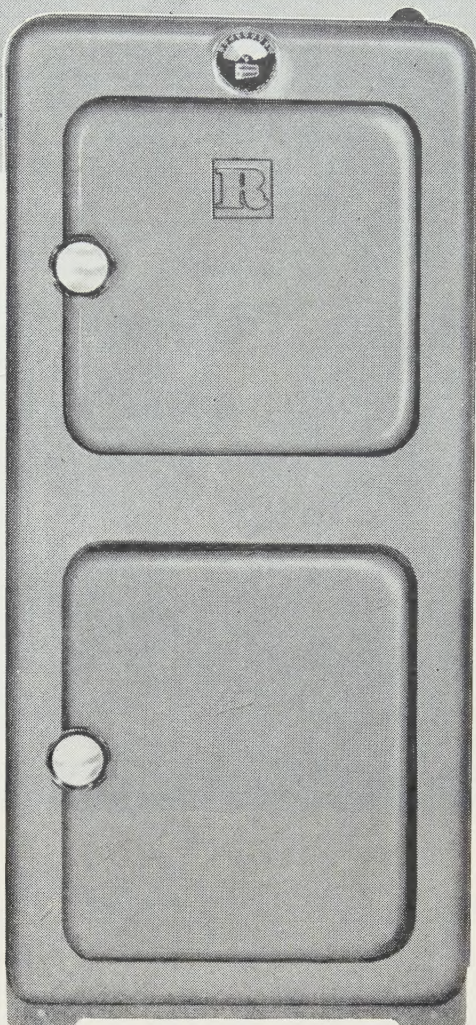

NY CENTRAL- VARMEKEDEL RIO-F OG RIO-F/O

- til koks (F) og til olie (F/O)!

Bedre og billigere centralvarme til individuelt opvarmede beboelser.

RIO F er en støbejernskedel til gennemforbrænding med enkelt vandfyldt røgslag, svære vandkølede riste og samlet med glatte koniske nipler af heltrukne stålrør. Den er konstrueret til fyring med såvel koks (20/40) og olie, og er ideel til eet-plans huse, parcel- og rækkehuse og villaer med kælder.

RIO F leveres med varmtvands- og expansionsbeholder som RIO F UNIT — med shuntventil for separat opvarmning af brugsvand. Begge kedler har isoleringskappe i smukke, moderne linier og utrolig bestandig lakering. RIO F passer ind i enhver beboelse og kan monteres overalt. Separat fyrrum er ikke nødvendigt!

Se på RIBE KEDLER før De projekterer — så vælger De RIBE!

Alle nærmere oplysninger om tekniske data etc. fås ved henvendelse til Aktieselskabet Ribe Jernstøberi — tlf. RIBE 261.

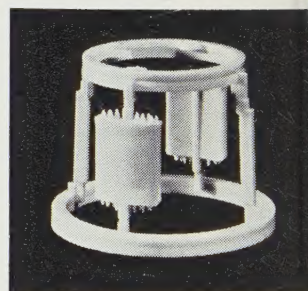
AKTIESELSKABET RIBE JERNSTØBERI

og de 2 ting giver ensartede skillevægge på rekordtid!

LUX-patentklemmer og Boizenburg vægfliser giver mulighed for let, TIDSBESPARENDE og økonomisk opbygning af fliseskillevægge.... og giver desuden stabilitet og ensartethed under opbygningen, der foregår på stedet over sokkel eller bærejern. De synlige dele af LUX-patentklemmer slås efter ca. 2 dages forløb af med et let hammerslag.... fliserne fuges.... skillevæggen er færdig.

LUX-patentklemmer gør det muligt at ændre arbejdstegninger og mål indtil sidste øjeblik, og LUX-patentklemmer er GENNEMPRØVEDE.

LUX patentklemmen er patenteret og må kun anvendes i forbindelse med Boizenburg vægfliser

BOIZENBURG OG LUX

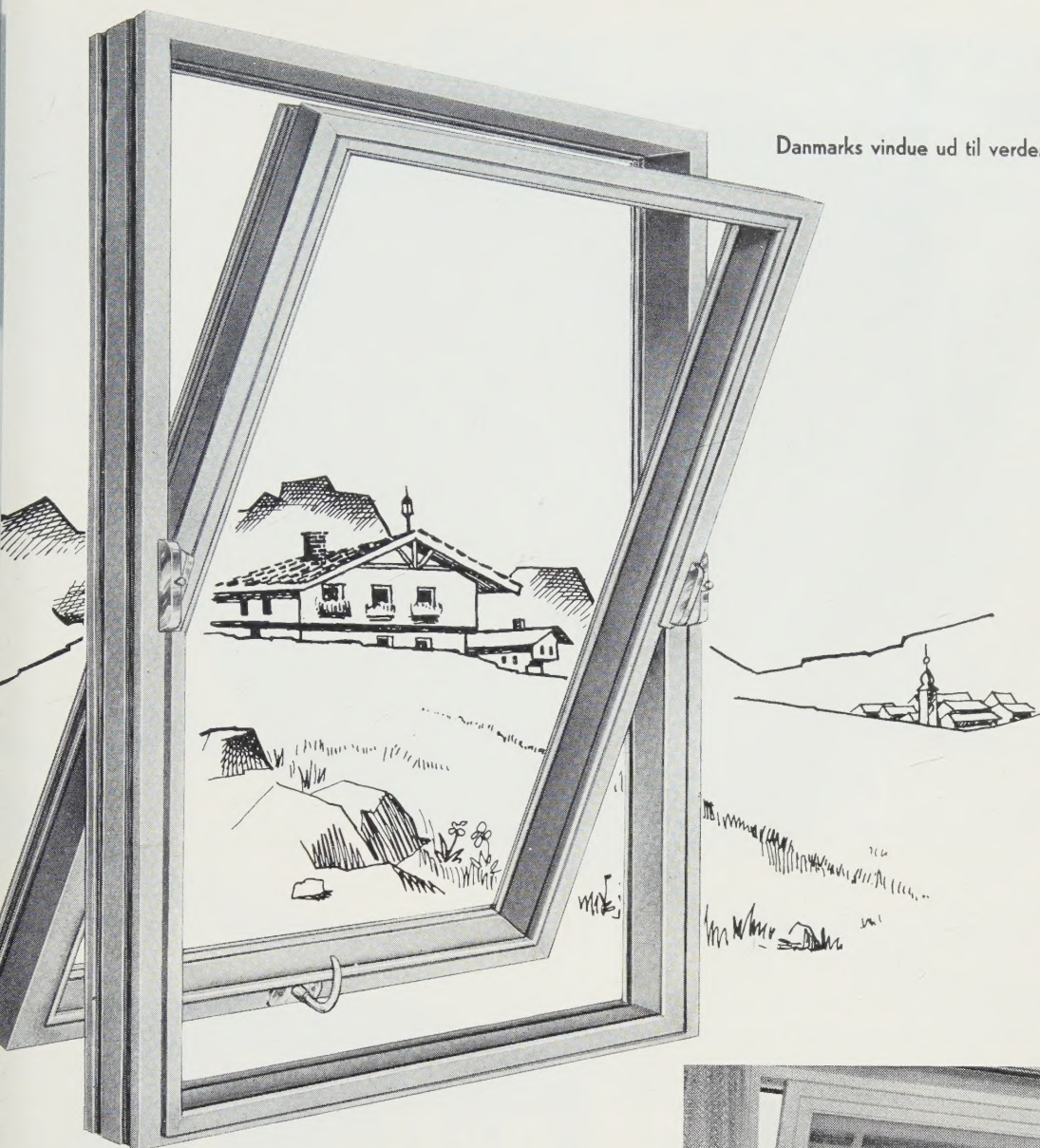
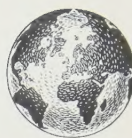
ENEFORHANDLING: CHRISTENSEN & JENSEN — SPECIALFORRETNING I BYGNINGSMATERIALER

SALGSKONTOR:

A/S KNUD GOTTLIEB

RÅDHUSPLADSEN 4 . KØBENHAVN V . TELEFON MINERVA *7383

Danmarks vindue ud til verden...

VIKTORIA

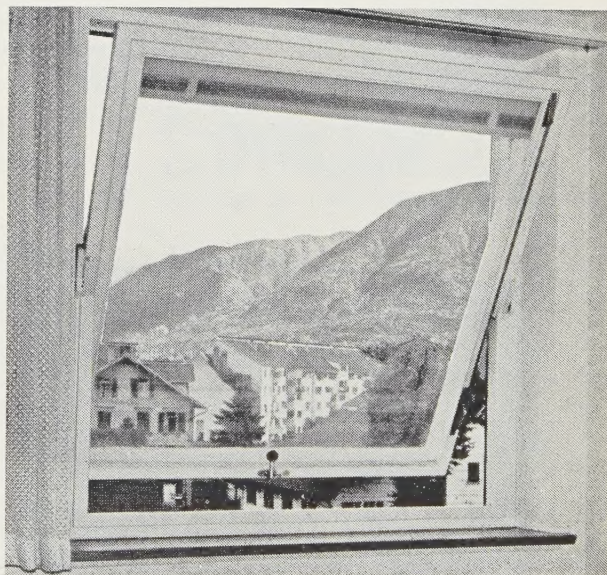
**Vinduet med verdensry
- også i Schweiz**

Her, som i 15 andre lande, anvendes Viktoria Vinduet eneste vindue, med den patenterede statiske ligevægt, der gør, at vinduet er 100% afbalanceret i alle stillinger.

Benyt Dem af vor erfaring, også med hensyn til

Facadeelementer

Indhent tilbud.

VIKTORIA
KIPPE
VINDUET

VIKTORIA VINDUET - VESTERBROGADE 6 C - KØBENHAVN V - MINERVA *772

SPÆNDBETON

Salg og service:

A/S SKANDINAVISK SPÆNDBETON
Hellerupvej 66 . Hellerup
Telefon HE *9505

Produktion:

A/S HEDEHUS-TEGLVÆRKET
Telefon Hedehusene *2

KÄHLERS TEGLVÆRK, KORSØR
Telefon Korsør 380

Produktion, salg og service:

A/S NORDJYDSK SPÆNDBETON FABRIK
Skalborg . Telefon Aalborg 3 51 55

Forspændte
Sålbænke
er revnefri, frostsikre
og nemmere at montere

Forspændte sålbænke er lette at anbringe, da højde og længde svarer til murmål. De revner aldrig og tillader ikke vandet at sive ned ad muren, så misfarvning kan opstå. Overfladen er smuk, marmorglat, og sålbænkene leveres i almindelig grå udførelse til kr. 6,50 pr. løbende meter, men kan også fås med hvid cement eller tilslag af kalcineret flint. Forspændte sålbænke leveres endvidere i andre farver og findes på lager i 22 standardstørrelser.

- flerfarve-malingen med de mange muligheder...

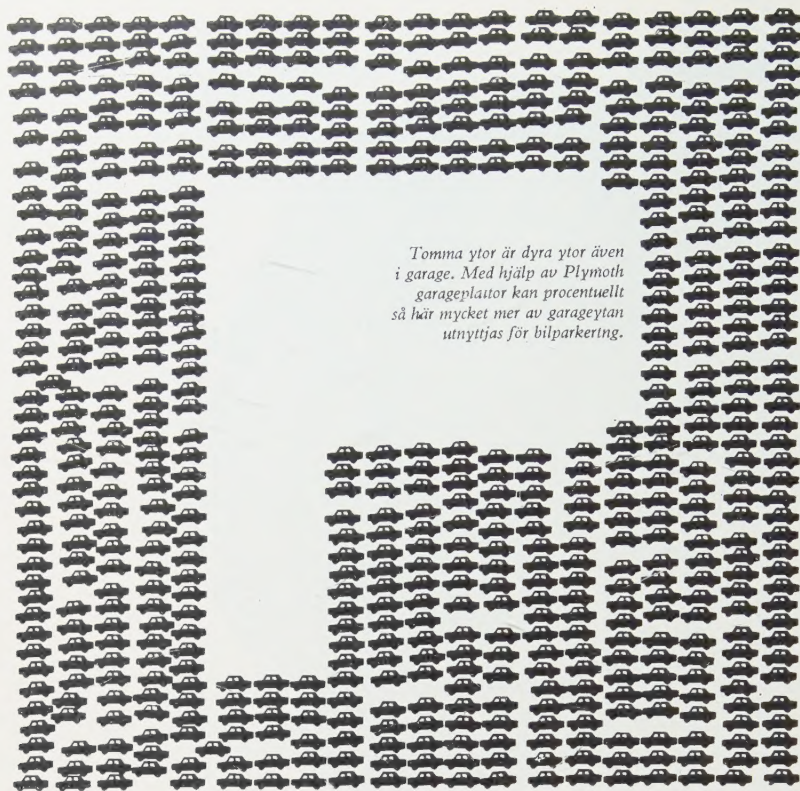
MULTI-PLAST anvendes overalt på gulve og vægge, der trænger til at blive frisket op og forskønnet med farver. Multi-Plast giver flere farver i samme penselstrøg og kan „lægges på“ en lang række fiksede mønstre. Det er et slidstærkt, uforsæbeligt og ikke brændbart materiale, der kan benyttes på gulve og vægge af cement, asfalt, linoleum og træ... *inde såvel som ude!* MULTI-PLAST leveres i 9 smukke farvekonstellationer. Multi-Plast anbefales til behandling af gulve og vægge i kælderrum, garager, altaner, entreer, vindfang, hobbyrum, trapper og gange – samt til gulve i fabriks- og værkstedslokaler, kantiner m. v.! Forlang brochure tilsendt!

S.DYRUP & CO A

GLADSAXEVEJ 300 . KØBENHAVN . SØBORG 3000

Se vor stand for Multi-Plast i Byggecentrum!

Antalet bilplatser ökar minst* 30%.

* Normalgruppindelning: 3 plattor 37,5%

i garage med P-garageplattor

100 blir 130 · 1000 blir 1300

Behovet av garageplatser kommer att växa med explosiv kraft under hela 1960-talet. Inom tio år har antalet bilar i landet nästan fördubblats. Antalet garage kommer inte att stiga i samma takt, tyvärr, och därför blir också varje kvadratmeter garageyta i framtiden dubbelt värdefull. Kan Ni som arkitekt eller fastighetsägare bortse från de garageplatser man vinner med P-garageplattan?

P-garageplattan är lättmanövrerad som en hiss och självklar i rationella garage

Detta är principen: P-garageplattan med plats för 1—4 bilar, monteras på låga skenor i körgångens längdriktning. Plattan kan ställas i alla garage - både nybyggen och sådana, som redan är i bruk. Plattan tryckknappsmanövrerad och flyttas sekundsnabbt så att plats blir fri för in- eller utfärd.

Det garage, som skall bli Sveriges största och närmaste, är för närvarande under byggnad i kvarteret Kronprinsen i Malmö. Det är byggmästaren Hugo Åberg, som i anslutning till ett stort affärs- och bostadskomplex uppför ett garage, som sprunghoppigt projekterats för 1.000 platser. Genom inmontering av P-garageplattor kunde antalet platser ökas till 1.300. Anläggningskostnaden för varje garageplats reducerades härvid med 10 procent.

AB MAURITZSON & CO

AMACO BYGGMASKINER MURMANSGAT. 124 MALMÖ C
TELEFON: MALMÖ 935630 · STHLM. 308410 · GBG. 231170

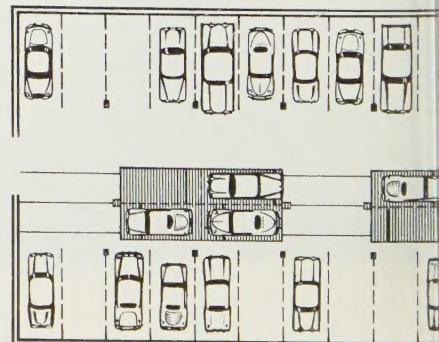
Sänd ytterligare information om P-garageplattan.

Namn

Adress

Postadress

Arkitekten 23/1960

STØRRE SIKKERHED

med den rustfri stålramme Polyverbel isolationsruden

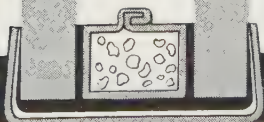
Polyverbel-isolationsruden er fremstillet af to eller flere lag trukket **Univerbel**-vinduesglas, indbyrdes adskilt af et lag tørret luft og hermetisk tillukket hele vejen rundt. En ramme af rustfrit stål beskytter isolationsrudens kanter under transport og indsætning og giver ruden stor stivhed.

Denne rustfri stålramme

- udøver det nødvendige tryk til at forbindelsen bliver absolut tæt;
- bidrager effektivt til rudens modstandskraft over for mekaniske påvirkninger, selv hvor det drejer sig om meget store dimensioner;
- forhindrer ethvert direkte stød - som altid er farligt - mod glassets kanter eller hjørner;
- bevirker, at alle ruder af samme type har ens tykkelse;
- letter arbejdet ved indsætningen.

Polyverbel sikrer
mere varme — mere lys — mindre støj

Univerbel

UNION DES VERRERIES MECANQUES BELGES S. A.
29, QUAI DE BRABANT - CHARLEROI - BELGIEN

Deres sædvanlige glasleverandør giver Dem gerne alle oplysninger.

Dette er udgangen fra SAS terminal ved »Royalhotel« hvor en del af arbejdet er udført af Allan Christensen og Co. efter professor, arkitekt M.A.A. Arne Jacobsens tegning.

INGEN INDGANG NO ENTRANCE

Søger De indgangen til en virksomhed med årelanger erfaring i indretning af butikker, restauranter og hoteller overalt i landet bor vi Gammeltorv 8, København K. Tlf. C. 500

ALLAN CHRISTENSEN & CO.

TRÆ · METAL · GLAS

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.

Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:

Poul Erik Skriver (ansv.)

Chr. Enevoldsen

Redaktionsudvalg:

Johan Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Arne Karlén, Henning Meyer og Finn Monies.

Annonceredaktion:

Bertel Barnholdt (annoncechef)

Lillian Schmidt (sekretær)

Redaktionens adresse: Nyhavn 43, København K, Minerva *6200.

Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionens slutter 14 dage før udsendelsesdagen.

Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 56 kr. årlig.

Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

KONKURRENCER

Offentlig projektkonkurrence om en administrationsbygning i Farum

Aflevering: 5. december 1960. Program med bilag udleveres fra D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66.

The R. S. Reynolds Memorial Award

International prisopgave. Registrering: Senest 12. december 1960 i A.I.A., New York. Afleveringsfrist: 24. februar 1961. Program udleveres fra D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66.

Offentlig idékonkurrence om en vej- og bebyggelsesplan i Ballerup

Aflevering: 4. januar 1961. Program med bilag udleveres fra D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66.

Nordisk konkurrence om reguleringsplan for Tokerudfeltet i Oslo

Program udleveres fra D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66, København K, bilag kan fås samme sted mod depositum på d. kr. 200.00. Aflevering: 5. januar 1961. Spørgsmål og svar vedr. denne konkurrence, se side A 956.

Offentlig projekt-konkurrence om en kirke i Horsens

Aflevering: 10. januar 1961. Program med bilag udleveres fra D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66.

Lokal offentlig projekt-konkurrence om byhal i Horsens

Aflevering: 13. januar 1961. Program med bilag udleveres fra D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66.

Offentlig idé-konkurrence om dispositions- og bebyggelsesplan for et areal i Humlebæk

Aflevering: 6. februar 1961. Program med bilag udleveres fra D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66, K.

International konkurrence om udvidelse af biblioteket i Trinity College, Dublin, Irland

Aflevering: 1. marts 1961. Program til gennemsyn i D.A.L.'s sekretariat.

ARKITEKTENS FORLAG

Nyhavn 43, København K. Minerva *6200.

Kontortid: 9-16³⁰, lørdag 9-13.

I dette hæfte indlæg fra:
Skandinavisk Akryl Industri, Viby
Dalsø Maskinfabrik A/S, Brabrand

Østifternes Kreditforening, København
Arkitekter: Chr. Erik og Aage Holst M.A.A.
Isoleret med Bituklinker og Skumglas
Tækket med 4 lag PHØNIX BUILT-UP

**BUILT-UP
TIL
FLADE
TAGE**

PHØNIX

Se **HFB** side 468

FLAMOL

mod BRAND

**Imprægnering og Flammesikring af
brændbare Materialer med specielle
FLAMOL-Typer.**

Disse omfatter bl. a. brandbeskyttende, skumdannende Maling, som er et Resultat af aarelange Forsøg efter Retningslinier, der betegner et Brud med tidligere Principper og udgør et epokegørende Fremskridt paa Brandimprægneringens Omraade.

Desuden FLAMOL til Behandling af specielle Emner som Juletræer, Fyrregrene, Træuld m. v. samt Materialer til Scenebrug og Dekorationsformaal: Kulisser, Vægtæpper, Papir, Karton o. lign.

Bestaaet Statsprøveanstaltens Forsøg i København efter de nyeste Normer.

Forlang Brochurer med yderligere Oplysninger

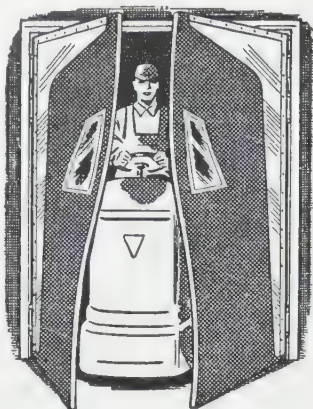
A/s KYMEIA

Glentevej 61

København NV

Tlf. C. 7516-17

TIL AL INTERN TRANSPORT

ELAB

**PENDUL
DØRE**

FREMSTILLES I 3 MODELLER:

CONFLEX

AF 10 ELLER 12 m.m. GUMMI
MED VINDUER I AKRYL PLASTIC

VISIONABEL

AF 6 m.m. HELTRANSPARENT
PVC PLASTIC

FLEXAVISION

AF 12 m.m. GUMMI FORNEDEN
OG 6 m.m. HELTRANSPARENT
PVC PLASTIC FOROVEN

ENEFORHANDLING FOR DANMARK:

A. C. JØRGENSEN & CO.

ØSTBANEGADE 15 . KBH. Ø. . TELF. C. 12660 . TRIA 3343

EKSTRÖMS INDUSTRIAKTIEBOLAG . JÖNKÖPING

WEMA KITFRI GLASTAGE

K. B. Hallen. Ark. Hans Hansen, M.A.A.

H.S.H.-LEM STÅLVINDUER

S.E.A.S. Masnedøværket, Ark. Jørgen Maglebye M.A.A.

H. J. WENGLER ST. REGNEGADE 1, K
TLF. CENTRAL 1377

Om den frie konkurrence i boligbyggeriet

En af motiveringerne for byggeriets liberalisering var ønsket om at fremkalde en fri konkurrence, der kunne virke regulerende på byggepriserne. Som man ved, har udviklingen medført, at de almennyttige boligselskaber næsten helt er trængt ud af byggeriet. Årsagen hertil skyldes formodentlig, at boligmanglen har fremkaldt et meget attraktivt investeringsområde, som har gjort det nemt for det private byggeri at fremskaffe den fornødne kapital. De almennyttige boligselskaber derimod råder over meget små midler og er derfor afhængige af det offentlige medvirken ved byggeriets finansiering.

Som vi fremhævede i lederen *Mållos Velstand i Arkitekten* nr. 20 må alle være interesserede i at få etableret den tilsigtede frie konkurrence, så man herigennem kan få den regulator på byggepriser og udlejningspriser, som alene kan erstatte den offentlige kontrol, der bortfaldt med de nye love.

Fællesorganisationen af almennyttige boligselskaber har i anledning af en artikel i tidsskriftet *Byggeindustrien* (nr. 5/1960) udsendt en redegørelse om fortjenesten i privat boligbyggeri. Uden at vi iøvrigt vil tage stilling til de i redegørelsen fremsatte oplysninger, mener vi at det er et interessant bidrag til belysningen af den nuværende byggesituation. Vi gengiver derfor uforkortet i det følgende.

Red.

Siden de nye boliglove trådte i kraft den 1. april 1959 er der sket en voldsom vækst i det private udlejningsbyggeri uden statsstøtte. Årsagerne hertil er måske flere, men den væsentligste er, at huslejen i dette byggeri nu er fritaget for offentlig kontrol. Udlejerne kan forlange, hvad „markedet kan bære“, og med den stadig store boligmangel er det ikke så lidt. Konsekvenserne for lejerne er indlysende, men hvad betyder det for udlejerne? *Hvor meget kan der egentlig tjenes ved at opføre en udlejningsejendom på privat basis?*

I en artikel i tidsskriftet „Byggeindustrien“ (nr. 5 – 1960) har landsretssagfører Børge Høilund foretaget en beregning af den „omkostningsbestemte“ leje i privatfinansieret udlejningsbyggeri. Som eksempel benyttes en 3 etages beboelsesejendom i en københavnsk omegnskommune. Ejendommen har 36 lejligheder på 2 værelser og kammer med sædvanligt moderne udstyr; ejendommens samlede brutto-etageareal er 2.650 m², hvilket svarer til 73,6 m² pr. lejlighed. Beregningerne er baseret på kursforholdene pr. 17. februar 1960.

Ejendommens anskaffelsessum er beregnet til 1.400.000 kr., hvoraf 1.050.000 kr. (75 pct.) finansieres ved optagelse af prioritetslån. De resterende 350.000 kr. af anskaffelsessummen finansieres dels ved lejerindskud svarende til 6 måneders leje, hvoraf 2 måneders leje i medfør af lejeloven skal forrentes med 4 pct. p. a., og dels ved bygherrens eget indskud.

Den årlige ydelse (renter og afdrag) af prioritetsgælden andrager 76.652 kr., og til de egentlige driftsudgifter (skatter, vedligeholdelse, afskrivninger m. v.) er afsat 40.328 kr., således at de samlede årlige udgifter exclusive forrentning af lejerindskud og bygherrens eget indskud andrager 116.980 kr.

Landsretssagfører Børge Høilund afsætter i sin leje-beregning til årlig ydelse af bygherrens eget indskud 8 pct. p. a., og han når herved til en årlig leje på ca. 53 kr. pr. m², svarende til ca. 325 kr. pr. måned for den nævnte lejlighed. Dette er, hvad den „omkostningsbestemte“ leje kan gøres op til, men det vil være

Til det nye

STATSHOSPITALET I GLOSTRUP

valgte man efter grundige overvejelser og prøver

VELVET

Mat Alkyd-Vægmaling

som den bedst egnede behandling af de mange tusinde m² vægflade. En ganske enkel og prismæssig fordelagtig udførelse, hvori

PV-A PLASTIC KRIDERING

som bundbehandling bidrog væsentlig til det af alle fagfolk beundrede resultat. VELVET kan vaskes med børste, sæbe og svamp, og står da som nymalet. Lad aldrig matte vægflader vaske med klude og skurepulver!

Se **HFB** side 281, 336, 337, 338

Lejen pr. måned	Indtægter pr. år kr.	Lejer- indskud kr.	Bygherrens indskud kr.	Drifts- udgifter pr. år kr.	Forrent- ning af lejer- indskud kr.	Overskud til forrentning af bygherrens eget indskud kr.	pct.
kr.	ialt	pr. m ²	kr.	kr.	kr.	kr.	
300	129.600	48,91	64.800	285.200	116.980	864	11.756
325	140.400	52,98	70.200	279.800	116.980	936	22.484
350	151.200	57,06	75.600	274.400	116.980	1.008	33.212
375	162.000	61,13	81.000	269.000	116.980	1.080	43.940
400	172.800	65,21	86.400	263.600	116.980	1.152	54.668
425	183.600	69,28	91.800	258.200	116.980	1.224	65.396
450	194.400	73,36	97.200	252.800	116.980	1.296	76.124
475	205.200	77,43	102.600	247.400	116.980	1.368	86.852
500	216.000	81,51	108.000	242.000	116.980	1.440	97.580

yderst sjældent, at bygherren vil nøjes med dette beløb, når han som følge af boligmangelen kan udleje til en væsentlig højere leje. Bygherren vil tage, hvad han kan få, og hvad det betyder for hans fortjeneste, fremgår af ovenstående tabel.

Tabellen taler for sig selv; enhver kan ved at se på den leje, der kræves i de enkelte private udlejnings-byggerier, få et begreb om størrelsesordenen af den gevinst, som bygherren indkasserer. I de fleste tilfælde vil de private bygherrens eget indskud opnå en forrentning på 25-40 pct.

Tilbage er kun at oplyse, at huslejenævnene kan godkende (og ofte godkender) større lejerindskud, end hvad der svarer til 6 måneders leje. Hvis bygherren

fastsætter lejen for de nævnte lejligheder på 2 værelse og kammer til 500 kr. pr. måned og med huslejenævnets godkendelse opkræver lejerindskud svarende til 1 års leje eller 6.000 kr., hvoraf 2.000 kr. (4 måneders leje) ikke forrentes, medens 4.000 kr. forrentes med 4 pct. p. a., vil bygherrens eget indskud kunne blive 134.000 kr., og det kontante årlige overskud godskrives 93.000 kr. Det betyder altså, at bygherren på godt 1 1/2 år får alle sine penge hjem og derefter årligt kan hæve sm. 100.000 kr. for sin ulejlighed.

Selv om der ikke hermed er gjort op med alle de fortjenester, der kan opnås ved privat byggeri, er yderligere forklaringer på, hvorfor private bygger, vis overflødige.

HESS-O-TERM

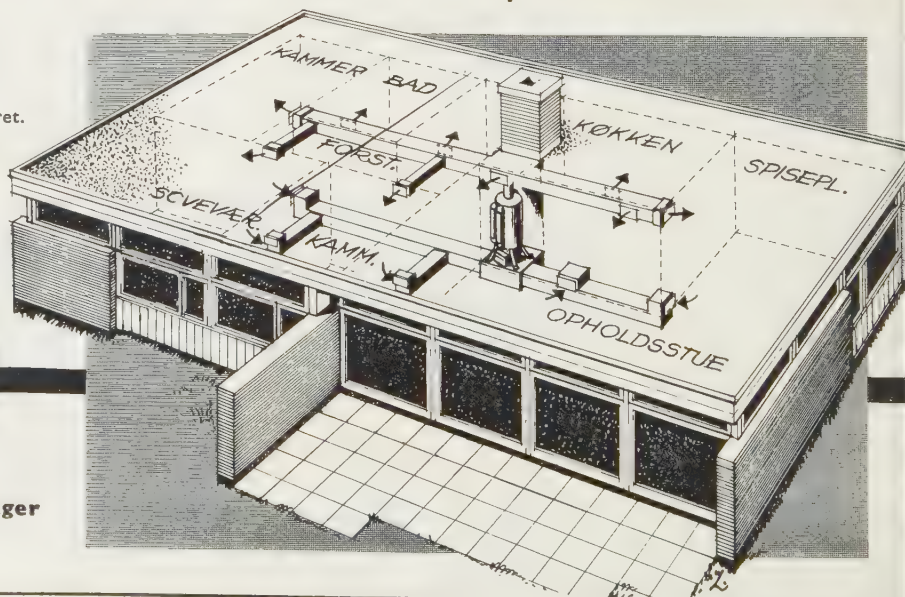
varmluft anlæg

EN SUCCES FRA STARTEN

Ren, frisk og sund varme.
Behageligt opholdsklima hele året.

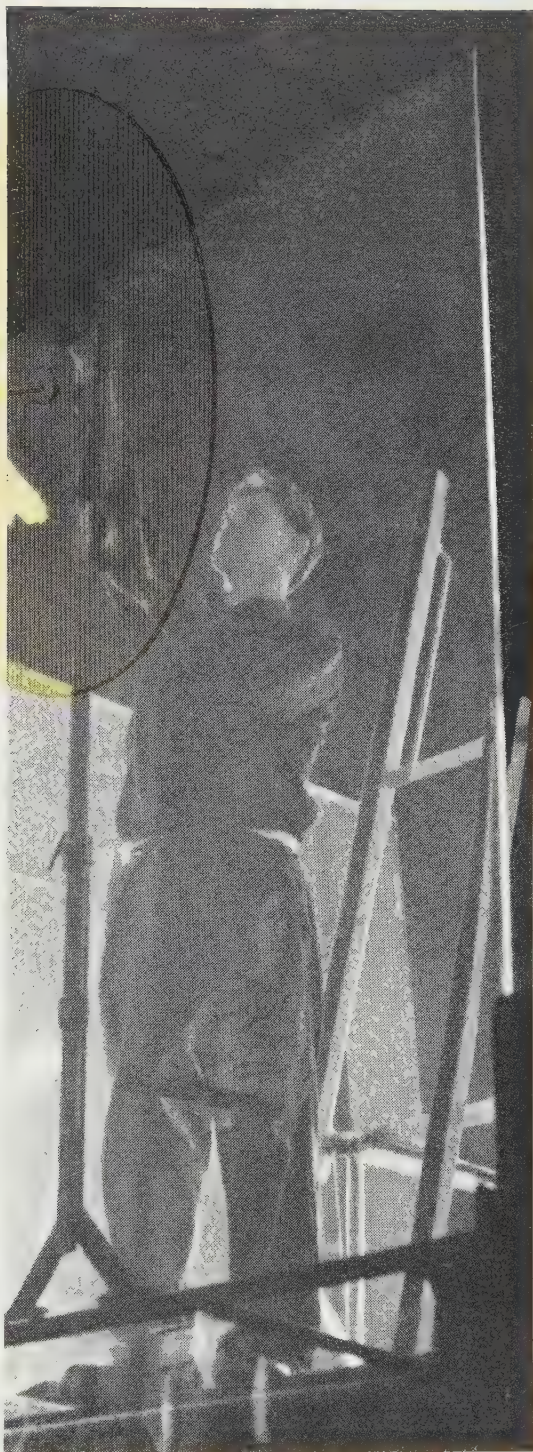
Forlang nærmere oplysninger

Hess-O-Term er moderne oliefyret centralvarme med hurtig og direkte opvarmning af værelsernes luft. Den tvungne luftcirkulation tillader en fri planudformning. Fyrrum spares. Lav anskaffelsespris. Fin driftsøkonomi.

25

Aktieselskabet Korsør Glasværk 1935-1960

Fremstillingen af måneglas fandt sted helt ind i det 19. århundrede. Dagsproduktionen for en af datidens glashytter lå på ca. 300 kg, svarende til ca. 60 m² 2 mm glas. Med sine tidssvarende maskiner producerer Korsør Glasværk daglig ca. 55.000 kg, svarende til ca. 11.000 m² 2 mm glas.

AKTIESELSKABET KORSØR GLASVÆRK

RAABY

**LYSKOPI
ZINKTRYK
FOTOKOPI**

MODERNE
MASKINER

KVALITET

PERSONLIG
KONTAKT

UDSTRAKT
SERVICE

BYPLANER
PROJEKTER
BESKRIVELSER

DET ER
SA
LET

TRIA 2001

**GRANIT
MARMOR
SKIFER
SAND- &
KALKSTEN**

**VALD. HANDBERGS
STENHUGGERIER & STENBRUD A/S
H. C. ANDERSENS BOULEVARD 33
CENTRAL 3051 - 3059**

Dansk landbrugs Realkreditfond

Den længe forberedte låneinstitution er nu stiftet og vil påbegynde sin virksomhed i løbet af november.

Fondens formål er at yde lån mod sekundær pant over i landbrugsejendomme, gartnerier, skov- og havebrugsejendomme med dertil hørende besætning, driftsinventar og driftsmateriel m. v., fortrinsvis til fremme af nyopførelse eller modernisering af bygninger eller andre produktivitetsfremmende foranstaltninger samt til formidling af generationsskifte.

Fonden vil endvidere i en overgangstid, hvor forholdene taler herfor, kunne yde lån til sanering af gæld, der er en følge af, at der i perioden efter 1. januar 1957 er truffet dispositioner, som ville have været omfattet af formålet med fondens långivning, hvis fonden havde været oprettet på dette tidspunkt.

Fonden vil alt efter forholdene kunne tilbyde lån med løbetider varierende fra 5 til 20 år. Løbetiden for de enkelte tilbudte lån vil være tilpasset efter arten af de formål, til hvis realisering lånene er søgt. Følgende eksempler kan anføres i hovedtræk: Lån med længste løbetid (18-20 år) ydes til nyopførelse af staldbygninger og stuehuse. Lån med løbetid fra 10-16 år ydes til formidling af generationsskifte. Lån med løbetid fra 5-10 år ydes til opførelse af maskin- og hønsehuse til modernisering og istandsættelse af bygninger, anskaffelse af faste installationer, jordforbedringer etc. Lån med korteste løbetid 5-7 år ydes til produktiv

Herlig afslapning
ved
tegnebrættet...

Det er dejligt at koble fra ind imellem problemerne og teknikken — at lade både hånd og hjerne hvile en stund. Og hvad er vel bedre her end en god cigar...

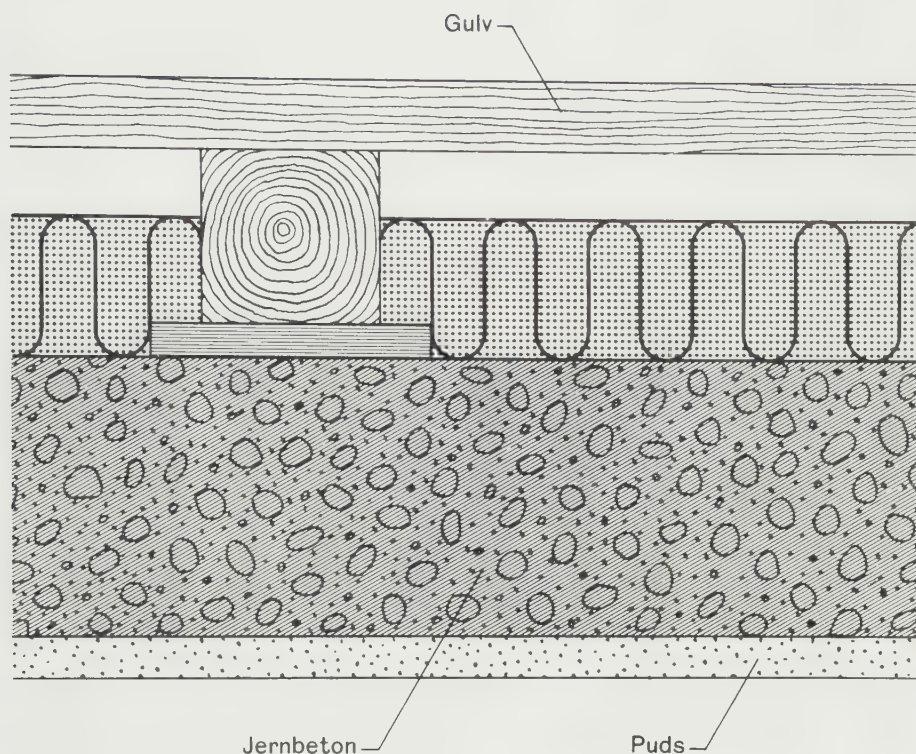
Tørrings PRIMERA (til 1 kr. 25 øre) giver fornyede kræfter, ny inspiration. Den er en mandfolkecigar med fyldig og rigtig tobaksnydelse i hvert eneste drag.

Når De er træt, så tænd Dem en

PRIMERA

fra TØRRING

GLASULDFILT

Trægulv på støbt dæk

Glasuldfiltens tykkelse bør over kolde rum være mindst 50 mm.

Glasuldfilt er nem at tildanne, så den passer nøje til strørernes sider.

Ved at benytte Glasuldfilt i ruller

fås en isolering med meget få samlinger, hvilket vil sige en mere effektiv isolering.

Ved 50 mm Glasuldfilt er k ca. $0,55 \text{ kcal/m}^2 \cdot \text{h} \cdot ^\circ\text{C}$.

AKTIESELSKABET

DANSK GLASULDFABRIK

AMALIEGADE 15 · KØBENHAVN K · TELEFON CENTRAL 6388

tetsfremmende foranstaltninger i bygninger, maskin- og besætningsanskaffelser etc.

Fondens lån skal have en sikkerhed inden for 70 pct. af, hvad der efter fondens bedste skøn er de lånsøgende ejendommers værdi, herunder værdien af besætning og inventar.

Fonden er i færd med at etablere et særskilt vurderingsapparat, idet der i hvert amt vil blive udpeget fra 2-4 vurderingsinspektører, alt efter amtets størrelse. De pågældende vurderingsinspektører, som normalt vil blive selvstændige landmænd, skal være fondens lokale tillidsmænd og foretage vurderingerne af de lånsøgende ejendomme. For de helt store landbrugsejendomme, samt gartnerier, skov- og havebrugsejendomme, vil der blive anvendt særlige sagkyndige på lands- eller landsdelsbasis.

Fonden og pengeinstitutterne

Fondens lån formidles alene gennem banker og sparekasser, hvortil alle henvendelser fra lånsøgerne om lån skal rettes. Pengeinstitutterne skal ved formidling af lån gennem fonden påtage sig selvskyldnerkaution for de sidst prioriterede 10 pct. af de formidlede låns restgæld til enhver tid samt tegne en garantikapital på 5 pct. af de pågældende låns restgæld, hvilken garantikapital alene nedbringes i takt med lånenes normale afvikling. I løbet af 1. halvdel af november vil der kunne fås låneansøgningskemaer i pengeinstitutterne.

BYGGETEKNISK ORIENTERING

Rationelt fabriksbyggeri

Det engelske byggeforskningsinstitut har i de sidste 5 år arbejdet med undersøgelse af rationel fabriksplanlægning- og indretning. Undersøgelserne er foregået i samarbejde med og delvis finansieret af Industrirådet i Midlands, det område hvor hovedparten af den engelske industri er samlet. Resultaterne af undersøgelserne offentliggøres i en række publikationer: „Factory Building Studies“, som udsendes af Her Majesty's Stationary Office. I serien er foreløbigt udsendt følgende 6 publikationer:

1. Modern Multi-Storey Factories.
2. The Lighting of Factories.
3. Floor Finishes for Factories.
4. Structural Loading in Factories.
5. Sites and Foundations.
6. Noise in Factories, og en 7. publikation er trykken: Structural Frameworks for Single-Storey Factory Buildings.

Selv om et par af publikationerne specielt beskæftiger sig med fleretages fabriksbyggeri – et særligt problem for det tætbebyggede Midlands – må hele serien være af interesse også for danske fabriksbyggeri. De engelske undersøgelser har været forestået af arkitekt William Allen, en af de ledende arkitekter

BOLIGENS BYGGESKABE

tegnet af arkitekterne m. a. a. Grethe Meyer og Børge Mogensen

C. Danel, Gammel Kongevej 124, København V, telefon Hilda 253

Ecophon

akustikplade
opklæbet direkte på ru jernbetonloft

EVERS

EVERS & CO. A/S - FREDERIKSBERGALLÉ 18-20 - KØBENHAVN V - TELEFON HILDA *2001

det engelske byggeforskningsinstitut, og Allen har, i en artikel i „The Production Engineer“ i juni 1960, gjort rede for undersøgelserne. Artiklen gennemgår i 7 afsnit de vigtigste hensyn, som en moderne fabrik skal kunne tilfredsstille:

Ind- og udgående trafik,
den interne trafik,
tilførsler og bortførsler fra hver arbejdsplads,
kravene til spændvidder, højder og belastninger,
luftkontrol,
arbejdsforholdene,
brandbeskyttelse.

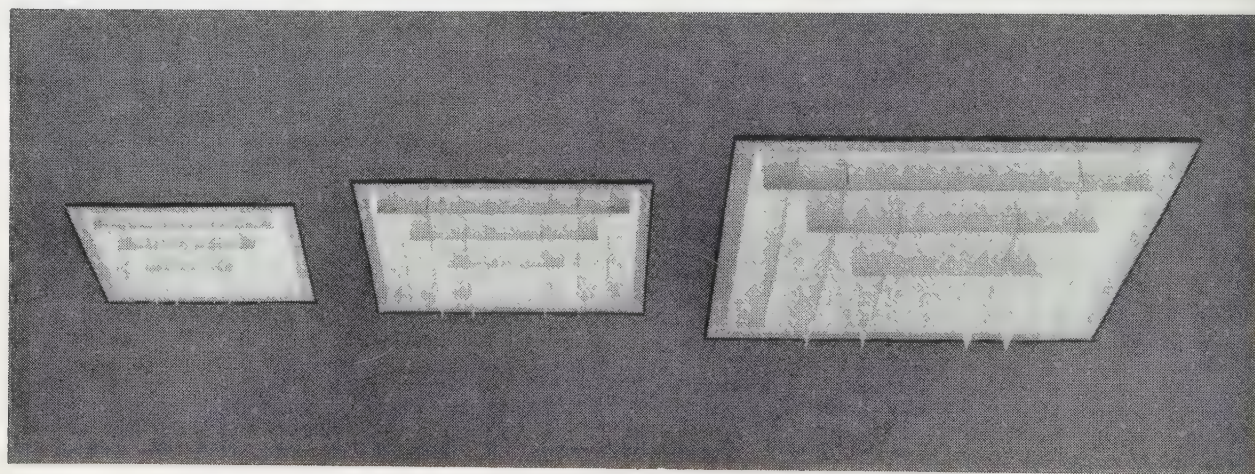
Allen begynder med at slå fast, at en fabrik ikke skal bygges til nok så veldefinerede, øjeblikkelige behov men til de sandsynlige eller mulige fremtidige behov, d.v.s. med den størst mulige grad af flexibilitet. Bygningen må ikke være skræddersyet over den øjeblikkelige maskinopstilling. Udfra dette synspunkt diskuterer han spændvidder og når til, at de hidtil ofte anvendte 6–12 m søjlenet næppe er helt tilfredsstillende. Man har i mange nye fabrikker arbejdet med 12–18 m maskenet mellem søjlerne. Flereetages fabrikker byder naturligvis her på større vanskeligheder, fordi spændvidderne aldrig kan komme op på disse store tal. Allen gør endvidere opmærksom på, at indførelsen af gaffeltrucks til transport sætter kravene

til tilladelige belastninger op fra omkring 1200 kg/m² til måske det tredobbelte.

Transportmulighederne, både med trucks og med løbekatte, har også ført til en ny vurdering af behovet for lofthøjde i fabrikslokaler. Med støtte i amerikanske fabriksingeniørers seneste erfaringer går Allen her ind for mindst 5 1/2 m lofthøjde, som vil tillade både løbekat-transport, gaffeltrucks og, hvad man lægger megen vægt på, eventuel indretning af midlertidige mezzaniner i fabrikshallen. Han peger oven i købet på, at adskillige amerikanske fabrikker i den seneste tid er blevet bygget med frie højder op til 10–11 m for at få fuld udnyttelse af moderne transportmateriels stablemuligheder. De hidtil meget almindeligt anvendte højder, mellem 3 1/2 og 5 1/2 m, fraråder han kategorisk.

Arkitekt Allen's artikel i juni-nummeret af „The Production Engineer“ må, ligesom hele det engelske byggeforskningsinstituts serie „Factory Building Studies“ være af interesse for danske fabriksbyggere. I denne forbindelse kan det oplyses at det danske byggeforskningsinstitut, delvis finansieres af Handelsministeriets Produktivitetsudvalg og i samarbejde med Grosserersocietetet, for øjeblikket arbejder på en undersøgelse af lagerbygningers rationelle planlægning. Der ventes en publikation udsendt herom i løbet af 1961.

SBA

DÆMPA armatur i 3 størrelser for indbygning

	indbygningsmål:	indbygningshøjde:
0.98	30 × 30 cm	14 cm
0.78	40 × 40 cm	17 eller 26 cm
0.205	60 × 60 cm	20 cm

Design: Max Brüel, Gehrdt Bornebusch, Jørgen Selchau, Henning Larsen

a/s nordisk solar compagni

TAG AKITON TIL TAG

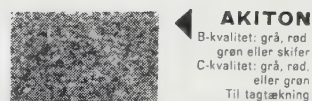

DET ER SMUKT OG HOLDBART...

I mere end 30 år har vi fremstillet tagpap, og AKITON-navnet har altid garanteret for den højeste kvalitet og den strengeste fabrikskontrol. Rekvirer vore tækkespecifikationer og vore brochurer vedrørende de enkelte tagpapper. På tækninger udført med vor B-kvalitet samt på built-up tækninger udført af vor tækkeafdeling yder vi 10 års garanti for tæthed og holdbarhed.

Vor serviceafdeling giver gerne oplysning, råd og vejledning i alle spørgsmål vedrørende tagtækning, og vor tækkeafdeling udfører arbejder overalt i landet.

Et AKITON-tag regnes for „hårdt tag“.

AKITON
B-kvalitet: grå, rød
grøn eller skifer
C-kvalitet: grå, rød,
eller grøn
Til tagtækning

BITUSIL
Armeret med Glasfilt
Som underlagspap ved
flerlagstækninger

SÆLPAP
grå, diffusionstæt eller
sort
Til fugtisolerung

HVALROS
Løst andet lærepap
Som underlagspap ved
flerlagstækninger

AKIDRITE
Bitumenplade armeret
med jute
Til membranisolering

AKTIESELSKABET FOR KEMISK INDUSTRI

AMALIEGADE 15, KØBENHAVN K. Central 6388 • AALBORG Telf. 34177 • VEJLE Telf. 1286 - 2567

VELUX-AL

sålbænke

type S 40 og S 75

Anvendelige til alle størrelser vinduer i såvel murede og støbte facader som elementfacader

Udført i trukne aluminiumprofiler med overflade i sort eller klar oxydering

Formbestandige - kræver ingen vedligeholdelse

Fremstilles i eet stykke uden samlinger eller fuger

Fremstilles i to typer til 1-3 og 2-4 cm murfals

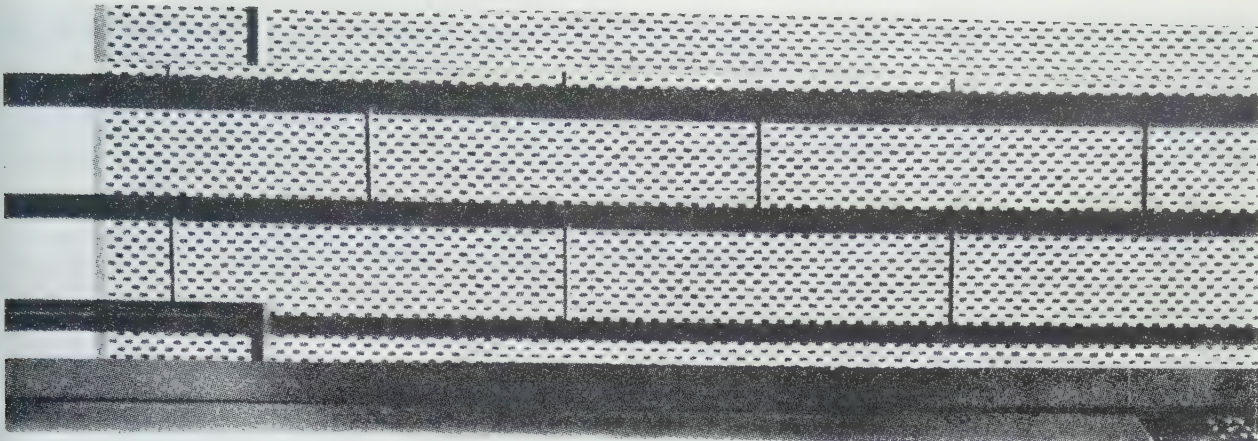
Kan leveres med eller uden endebunde

Kan sammenbygges til gennemløbende facadebånd

Er lette og hurtige at montere

Vor serviceafdeling sender gerne yderligere oplysninger og prøver, og står til disposition med råd og vejledning

TV med uskarp indstilling

Vilhelm Lauritzen hører ikke til den type, der trænger sig på for at komme i avisen. Alligevel er han blevet en af landets mest omtalte arkitekter. Kritikernes søgelys har fejlet hen over ambassaden i Washington, lufthavnsbygningen og projektet til TV-huset.

Denne gang er det ikke arkitekturen, man har været ude efter; men projektørernes fejende dans er stoppet ved de tekniske og særligt de økonomiske problemer. Ved at udsøge sig dette mål er man kommet for skade at indfange spørgsmål, som ikke alene vedrører den enkelte arkitekt, men er af principiel interesse for de praktiserende arkitekter. Det er karakteristisk, at de fremførte anker har været rettet imod led i planlægningen, for hvilke ingen arkitekt efter danske forhold vil være ansvarlig.

Ethvert byggeri bliver til på bygherrens initiativ. Det er ham, der stiller opgaven, og det er arkitekten, som formidler dens løsning. Hvis opgaven er slet eller dumdristigt formuleret kan dens rette løsning blive vanskelig eller endog umulig. I sin mest primitive form kendes problemet fra énfamiliehusbyggeriet. Det er ikke ualmindeligt, at en familie ønsker et stort hus til en lav pris. Og desværre er der arkitekter, hvis optimisme svarer til bygherrens uvidenhed, og som derfor med ham må dele ansvaret for det ulykkelige resultat. Når sagen drejer sig om de store og komplicerede, offentlige byggeopgaver ligger forholdet ganske anderledes.

Når det offentlige bygger, vil „bygherren“ næsten altid være et udvalg med repræsentanter for de bevillende myndigheder, med sagkyndige, der har specialviden om den opgave, der skal løses, og i heldigste fald tillige af særligt betroede teknikere. I en sådan forsamling er ingen undskyldning for den naive opfattelse, at en byggesum kan fixeres inden projekteringen eller endog på et tidligt skitsestadium. Den bestemmes ved en vekselvirkning mellem bygherrens revision af det første program og arkitektens fortsatte skitsering og overslagsberegning. Det er et samarbejde der kræver modenhed af begge parter. Bygherren må bestræbe sig på en stadig klarere formulering af sine ønsker efterhånden som han i samarbejdet med arkitekten er blevet fortrolig med opgavens muligheder. Arkitekten må

til gengæld gøre det klart for bygherren hvilke alternativer der findes – vurdere deres brugsmæssige kvaliteter og påpege de økonomiske konsekvenser.

Det er jo nødvendigt at afgive økonomiske skøn før man træffer beslutning om eventuel detaljeprojektering. Men disse skønnede tal må anvendes med den allerstørste forsigtighed. Selvom der tages absolutte forbehold, vil de første, skønnede tal have en næsten magisk tilbøjelighed til at brænde sig fast i erindringen, medens forbeholdene udviskes og ganske udgår af billedet. Hvis dette første tal senere måtte vise sig at afvige fra en mere velunderbygget beregning, vil bygherren føle sig svigtet. Ikke af sin egen hukommelse, men af arkitekten.

Prisberegning er en vanskelig sag i vore dage med løn- og profitglidning og alverdens usikkerhedsmomenter. Selv håndværkeres og entreprenørers licitations-tilbud, der er baseret på et fuldt færdigt projektmateriale, vil vise store udsving, stor usikkerhed. På disse usikre tal, og jo oftest på erfaringstal, d.v.s. gamle priser, hviler arkitektens skøn, og hvis hertil kommer en vaklende kurs hos opgavestilleren, bygherren, må der lægges en særdeles bred margin på begge sider af det skønnede tal.

Jo fjernere man kommer fra byggeudvalget og arkitekten des mindre er forståelsen for fejlskønnets omfang og årsager, og når det offentlige bygger, når skatteborgerens og den stemmeberettigedes penge er på kant, kan den retfærdige harme få frit løb. Ikke mindst af den grund vil den offentlige bygherre have fælles interesse med arkitekten i, at forekomsten af fejltrin bliver sjældnere – i hvert fald op til et valg.

Problemet er ikke løst med at udpege syndebugke; men der findes vel også mere positive udveje. I visse styrelser, som jævnlige bygger, findes erfarne mænd, sagkyndige, der aktivt deltager i programlægning og overslagsberegning, som kan overskue de økonomiske konsekvenser af byggeudvalgenes dispositioner, og som deler ansvaret for de fremlagte beregninger med arkitekterne. I ethvert byggeudvalg bør der overfor arkitekten sidde en sådan mand. Det drejer sig om en gensidig ansvarsforsikring; men én af den slags, som ikke kan tegnes hos et forsikringsselskab.

Luftfoto af Tórshavn i Dag. Nordretningen følger omtrent Diagonalen mod øverste venstre Hjørne

Den gamle Bydel i Tórshavn

Af Arkitekt Curt von Jessen, M.A.A.

I Maj Maaned forrige Aar rejste 21 Studerende fra H1 til Færøerne med det Formaal at tegne og opmaale de gamle Dele af Tórshavn. Det gjaldt særlig Kvartererne omkring Tinganés, hvor der findes en særpræget Bebyggelse af Pakhuse, Havnadelshuse og Smaahuse lagt som Terrainet tillod det og nu malet i stærke Farver. Her er ingen egentlige Gader, men Stræder, Passager og Trapper mellem Husene, der som man gaar frem, aabner og lukker sig, stiger og falder brat, hele Tiden med Glimt af Søen nedenfor, af Fjeldene uden om Byen og af Havet. Her er i Sproget særlige Kendetegn og i den hele Livsførelse, Hovedstadens sikre Holdning.

Færøerne kom tidligt under den norske Krone og fik senere, sammen med Norge, Island, Grønland, Shetland og Orknøerne i 1380 Konge fælles med Danmark. Øerne regeredes som en norsk Landsdel og den færøske Kirke styredes fra Norge. Efter Reformationen blev Bispestolen nedlagt og Øerne blev et Provsti under Bergens Stift. Omkring Aar 1700 lagdes Kirken under Sjællands Stift og Handelen overgik til den danske Konge som kongeligt Monopol. Efter den dansk-norske Stats Opløsning i 1814 forblev Øerne ved Danmark. Lagtinget blev nedlagt og Øerne gjort til eget Amt. Senere genoprettedes Lagtinget og Frihandelen

indførtes. Forholdene ændredes først væsentligt i 1948, hvor Færøerne fik et Selvstyre med visse fælles Anliggender med Danmark.

De ældste Dele af Tórshavn ligger paa en smal Halvø, der strækker sig ud i sydøstlig Retning mellem Østre Vaag og Vestre Vaag. Den yderste Del hedder Tinganés og den højere bagvedliggende Ryg Uti á Reyni.

Ved Halvøens Rod falder Terrainet ned mod de næsten tildækkede to Udløb af Havnar Á, til en lang smalt Dalsænkning der i nordvestlig Retning skærer sig dybt godt Stykke op i Landet. Med sin Aa og sin frodige Beplantning af Røn og Ahorn er dette grønne Bælt

en lige saa karakteristisk Del af Tórshavn, som det lange Klippenæs.

Næsset vender lige ud mod Havet og efter Vinden der hyppigt skifter Retning ligger det snart i Læ, snart i Brænding. Det er flade Klipper der ligger som da de blev dannet, størknede Bjergarter, blæret af Luft og furet af et Utal af Revner, fyldt med Vandpytter af opskyllet Hav.

Paa denne Halvø mødtes Landnamsfolket i 800-Aarene til de fælles aarlige Sommerting. Her mødtes Folket tillige med de norske Udsendinge der kom for at handle og for at kræve Skat op eller forkynde Kristendommen som det skete i 999.

Om den første Bebyggelse kan intet sikkert siges. Man maa formode, at der har været nogle Oplaghuse bygget som de middelalderlige Laftehuse der findes i Kirkjubø, og man ved, at den saakaldte Munkestue paa Næssets Vestside, hvor Bisperne har opbevaret deres Del af Landets Skat gaar langt tilbage i Tiden. Men ellers synes de mange Mennesker der kom fra Gaardene ude paa Øerne at have slaaet sig ned i faste Boder opført af Jordtørv og Sten og „tjældet“, d.v.s. dækket med et Stykke Sejldug i den Tid Tinget og Handelen varede.

Saa vel den handelsmæssige som den gejstlige Forbindelse til Færøerne gik dengang over Bergen. Som det tidligste findes en Bestemmelse fra 1271 hvorefter man forpligtede sig til at have to Skibe gaende mellem Norge og Færøerne med Varer særlig af Tømmer, Korn og Salt. Ogsaa i de følgende Aarhundreder er Handelsvejene til Tórshavn forholdsvis godt kendt, men først omkring Aar 1600 kan der siges noget mere bestemt om selve Bebyggelsen.

En Synsforretning fra 1620 over Handelens Bygninger omtaler Kramboden med Kontor og Svale, Landskyldboden med Køkken og Svale, 3 Blokkestuer, Bryggers og Bødkerhus samt en Gildesal hvor Tinget holdtes naar Vejret var for daarligt til at holde Ting ude paa selve Klippen. I Kramboden stod Købmandens Vægt og i Landskyldboden Kongens Vægt.

Disse Bygninger laa hovedsagelig paa Næssets Vestside sammenbygget i en lang Række. De har sandsynligvis været af Træ rejst paa et Stenfundament og med Tage af Græstørv.

Uden for Handelens Bygninger paa den ovenfor liggende Bakke laa den nye og den første Kirke i Tórshavn fra 1609. En Gave fra Chr. IV, der gennem sin Lensmand i Bergen havde beordret Tømmer sendt til Færøerne til dette Formaal. Det var en tjæret bræddeklædt Trækirke med Klokketaarn og Spir og tækket med Græstørv. Den var 20 Fod bred, der var 13 Stolestader i hver Side og en Prædikestol med Himmel. Det var Tórshavns Kirke i næsten 180 Aar.

Over for Kirken laa Præstegaarden fra 1628 delvis af Bindingsværk – det eneste kendte Bindingsværkshus paa Færøerne – og en Skolestue fra samme Aar.

(Det færøske Bispesæde var før Reformationen og til dets Nedlæggelse i Kirkjubø paa Strømoens Vest-

side. Det var Færøernes aandelige Centrum, med Bispegaard og Præsteskoie og et Kirkebyggeri der kulminerede i den gotiske „Magnuskirken“ fra Slutningen af 1200-Aarene.)

Paa den østlige Pynt over for Tinganés laa en gammel Skanse fra ca. 1580. Den var først og fremmest bygget til Sikring af Varerne ovre i Handelens Bygninger mod de mange omstrefjende Piratskibe som i 1600-Aarene gjorde Strandhugst paa Færøerne. Til yderligere Sikring byggedes i 1630 en Skanse med to Runddele lige Nord for Kirken og Præstegaarden.

Heromkring samlede sig i en Klynge nogle faa Huse. Der findes ingen Oplysninger om dem, men man kan gætte paa, at det var smaa Huse med blot eet Rum, en Røgstue, bygget af Sten, tætnet med Mos og med en indvendig Trækonstruktion til at bære et Tag med Græstørv. I Husene var Muldgulv, et Ildsted og Dagslys fra en Lyre. Imellem Husene maa der yderligere have været Forraadshuse og Tørrhuse til Kød og Fisk.

Tórshavn havde da lidt over 100 Indbyggere. Det var fattige jordløse Folk som arbejdede med Skibenes Losning og Lastning, som levede ved det de selv kunne fiske og som iøvrigt var Arbejdsfolk og Soldater ved Skanserne. De skulle have Fogdens Tilladelse til Bosætning og havde herudover 3 Rettigheder. Retten til at skære Tørv til Brændsel og Græstørv til Tækning, samt Retten til Stenbrydning i den Hauge som tilhørte Stedets Gaard, Huusegaarden. De havde ikke Ret til Uddrift og de maatte for at skaffe sig den nødvendige Uld til Klæder strejfe rundt paa Øerne og tigge sig den til hos de rigere Kongs- og Odelsbønder.

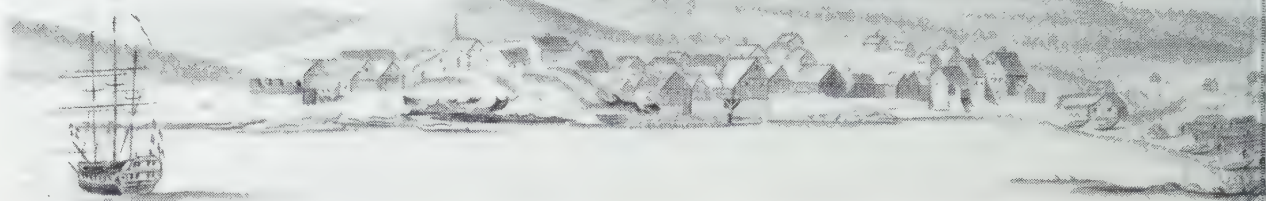
I Januar 1673 antændte en overophedet Bilæggerovn 150 Pund Krudt paa Krambodens Loft og herved brændte næsten alle Handelens Huse tilligemed Tinghuset. Krudttaarnet i Skanserne sprang i Luften med hele Beholdningen af Vaaben, Kugler og Granater, og alt hvad der var af Købmandsvarer gik op i Luer. Reddet blev Kongens Landskyldbod, Munkestuen, Kirken, Præstegaarden og alle Husene ind efter mod Land.

Fire Aar efter, i Pinsen i 1677 ankrede nogle franske Orlogsskibe op under Nolsoy. Et Opgør mellem Landfogden og Kaptajnen sluttede med et Krav om inden for 12 Timer at fremskaffe 100 Oxer, 200 Faar, 500 Par Vanter, 1200 Par Hoser og 60 Nattrøjer. Da Kravene ikke kunne opfyldes blev Byen plyndret for Varer, Skanserne blev ødelagte og Kanonerne blev væltet i Søen. Hertil kom i de følgende Aar nogle strenge Vintre der sammen med Tabet af de mange Varer ved Branden og Plyndringerne foraarsagede en omfattende Hungersnød.

Tinget var blevet hjemløst ved Branden. Det blev derfor i denne Periode holdt i en Stue i Præstegaarden, indtil det i 1692 blev vedtaget at bygge et nyt Tinghus i Gongin, den smalle „Gang“ paa Halvøens Østside.

Efterhaanden genopførtes ogsaa Handelens Bygninger nu baade i en østlig og en vestlig Række. De adskiltes af et Stræde, der oppe ved Pladsen foran Kirken kunde lukkes med en Port. En ny Skanse blev

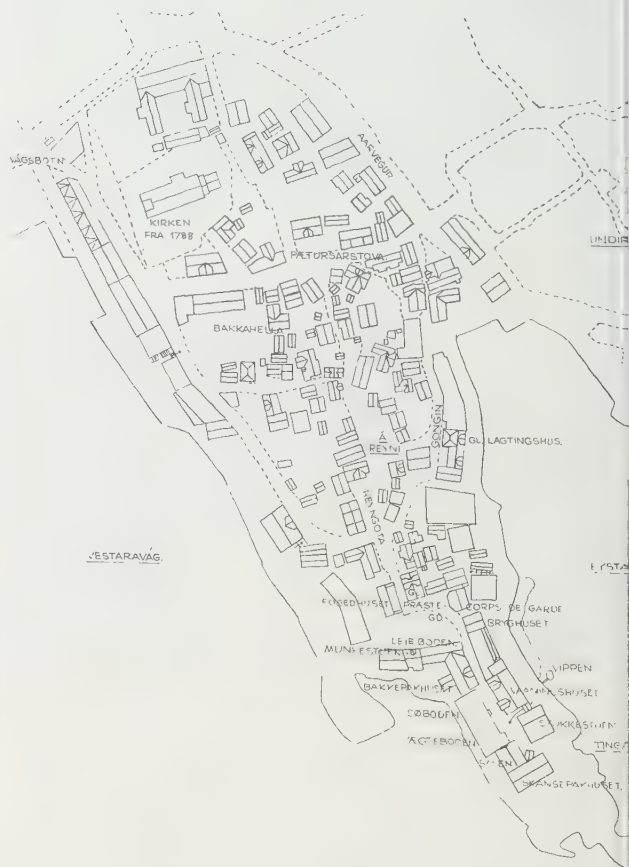
Propect af Tórshavn inden i Huusen Tugen paa Tugatten og Riddelen som den laa forloyet i Ringene.

Tórshavn i 1709, tegnet af N. C. Hals

Tórshavn i 1710, tegnet af Sølejtant Rasmus Juel. Bebyggelsen ligger paa begge Sider af Aaens østlige Udlob. Munkestuen er en Del af Landfogdens Bod F og ikke som angivet K

Bebyggelsen i den gamle Del af Tórshavn, indteget paa Matrikulkort 1:1000 i Juli 1958. Her gengivet i 1:3000. Husene paa Tingenes er betegnet ved de Navne de havde ved Auktionen i 1856

lagt yderst paa Næsset foran Handelshusene, hvorefter den gamle Skanse oppe ved Kirken blev fjernet. Her byggedes i Stedet et Vagthus, Corps de garde, „Portugalien“ fra 1693, et Stenhus med Arrest i Kælderen og, som den eneste offentlige Bygning i Tórshavn, med Aarstal og kongeligt Monogram.

Det er denne genopbyggede By N. C. Hals tegnede i 1709 og som Sølejtant Juel tegnede et Kort over i 1710, det første kendte Kort over Tórshavn. Der holdtes samme Aar Syn over Bygningerne hvorefter Handelen overgik til kongeligt Monopol; to Beboelseshuse, fire Pakhuse, en Søbod, en Stokkestue og et Bryghus. Hertil kom fire Baadhuse, en Jagt og fire Baade.

Overgangen til Kongelig Monopolhandel betød sikkert en mere regelmæssig Tilførsel af Varer og i Sammenligning med det forrige Aarhundrede en

Forbedring af Livsvilkaarene. Hertil kom i 1714 Lagtingets Fastlæggelse af et fast Skel mellem Byen og Huusegaarden, hvorved Byen indenfor Skellet nu kunne udvikle sig helt frit. Mange Aars Stridigheder mellem Byens jordløse Folk og Gaardens Kongsbønder fik herved en fast Afgørelse.

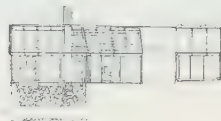
Husene blev antagelig bygget baade bedre og større. Det er i hvert Tilfælde paa dette Tidspunkt at det bliver almindeligt foruden Røgstuen at have en Glasstue – en finere Stue med Trægulv og Loft, som fik Lys fra et Vindue og som blev opvarmet af en Bilæggerovn. Man har brugt mere Træ til Husene end tidligere og i en Fortegnelse fra Slutningen af 1700 Aarene over samtlige de Varer man indførte, kan man f. Ex. se, at det Tømmer der brugtes var 10, 12, 16, 18 Alens Fyrrebjælker, Brædderne 11 à 12 Fods

Pætursarstova siges at være Tórshavn's ældste Hus. Ældst er formodentlig Husets vestlige Ende, idet meget tyder paa, at de østligste seks Fag er bygget til senere. „Fjoset“ længst mod Vest har endnu Græstørv paa Taget medens Resten af Huset har faaet Bølgebliktag for nogle ganske faa Aar siden. Den formodede første Røgstue er beklædt med Plader, saa Konstruktionen ikke er synlig nogen Steder. Huset bruges som Lagerrum, og mange Spor efter Beboelse er ikke tilbage. Blot staar der i det nuværende Køkken en haandskaaret Træstol, og i Kælderen fandt vi en Haandkværn halvt begravet ved Siden af Resterne af en Kobaas

Façade mod Nord

Façade mod Syd

Pætursarstova, Tórshavn. Façader, Snit, Plan og Situationsplan, Maal 1:500. (Birthe Bjørn Jensen, Thorkel Dahl)

Set mod Ost

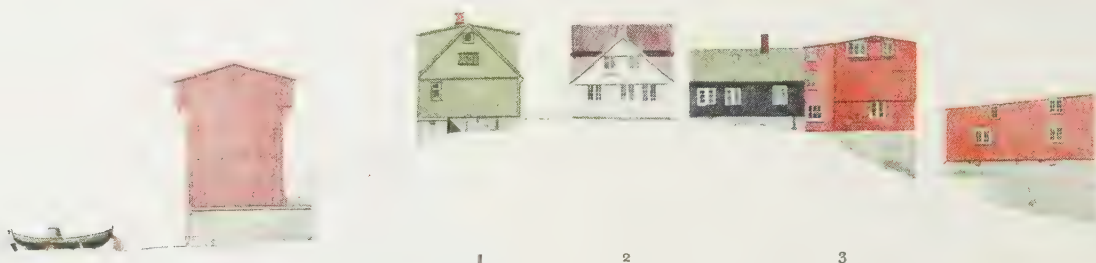
Set mod Vest

Bakkahella, Tórshavn. Façader og Situationsplan, Maal 1:500. (Ib Høgsbro Holm, Vagn Hjorth)

Tinganés, Østside, Maal 1:500 (Torben Christensen, Jens Højbjerg-Pedersen, Eric Pettersson)

Tinganés, Snit set mod Nord. Maal 1:500 (Vivi Hansen, Per Iversen). 1: Fogedstuen. 2: Reynagarður. 3: Portugalien

Reyn göta's Vestside, Maal 1:500 (Bent Parslov Petersen, Ole Sørensen og Allan de Waal). 1: Skansepakhuset. 2: Salen. 3 og 4: Tomterne af Vægboden og Søboden. 5: Bakkepakhuset. 6: Lejeboden. 7: Muren om den gamle Kirkegaard og Kirketomt

firskaarne Fyrrebrædder, Lægterne 14 og 20 Fods ligeledes af Fyr. Endelig har man brugt Tjære, Jern-Bilæggerovne og Mursten (ved Ildstedet ml. Røgstue og Glasstue.). Ovnene støbtes i Norge. Murstenene kunde være hollandske, maaske i Bytte for færøsk Uld der en Overgang solgtes i Amsterdam, og Træet er sikkert oftest kommet fra Norge. Men iøvrigt har en stor Mængde af det Træ der brugtes været Drivtømmer, tabte Skibslaster, eller Træ der af Floder paa Fastlandene var skyllet ud i Havet.

Skibene der kom til Tórshavn ankrede op baade i Østre- og Vestre Vaag. Et Kort fra 1781 viser f. Ex. Fregatten Perlens Forankring i Vestre Vaag. Et Anker er udkastet fra Stævnen og herfra gaar yderligere to Landtove ind til hver sin Jernstabel paa Land, hugget ned i Klipperne paa hver Side af Vaagen. Der var fire Stabler, to i hver Vaag. Svarende til Korts Angivelse sidder der i Klipperne paa Tinganés endnu to gamle Fortøjningsjern.

Varene lossedes fra Skibene ned i nogle Lossejagter der sejlede ind til Handelshusene hvor de med en Vippe bragtes op paa Land og ind til Pakhusene. Det har gaaet langsomt, og af Hensyn til Skibene der skulde kunne naa flere Rejser, kritiserer I. C. Svabo i sine Indberetninger fra 1782 disse Forhold. „I hen-

seende til Skibenes Expedition, da var det at ønske siden de maae gjøre 2 til 3 Rejser, at de bleve lossede og ladede hastigere end nu ofte skeer. Det vilde meget bidrage hertil, om Handelen havde α) en Fuldkomnere Vippe eller Kran, saa Losningen kunde gaa for sig, om endskjønt der var Brænding. β) At de var forsynet med Presseninger for Varernes Conservation for Regn under Transporten fra og til Skibene. At der altid vare 2 Losse-Jagter i fuldkommen Stand eller og 3, om den ene var gammel.“ I god Vind og med den rette Kurs kunne en Rejse fra Bergen gøres paa 2 Dage.

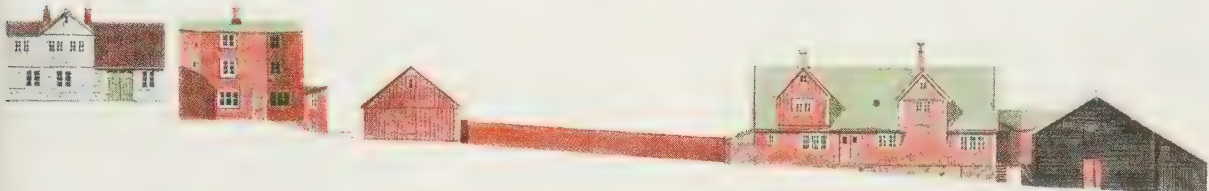
Om Byen skriver han: „Handelens Pakhuse ere rommelige, og i ypperlig Stand paa et nær; En Stokke Stue, hvor Bjelker ligge paa Bjelker, paa norsk Maade som er meget gammel....

....Der ere og efter Færøes Lejlighed meget smukke Vaanings-Huse af Træe. Desuden har Oplaget skjønne Tove til Brug for de Ankommende, som kunne manges dem, en kostbar Brygge for beqvem Udlosning. Der har og indrettet de fornødne Ringe for Landtove paa Bugten, og skal 1782 paa Nolsøen have oprettet et Slags Fyr for de ankommende Skibe....“

Det omtalte Oplag blev paa kongelig Bevilling oprettet i 1766 og det fungerede som en Slags Frihavn

Tinganés, Snit set mod Syd. Maal 1:500 (Vivi Hansen, Per Iversen). 1: Bryghuset. 2: Lejeboden. 3: Munkestuen

Reyn göta's Östside, Maal 1:500 (Birgitte Lassen, Jens Peter Storgaard, Ole Utoft Sørensen). 1: Reynagarður. 2: Portugalien. 3: Bryghuset. 4: Vaaningshuset. 5: Stokkestuen. Bindingsværkswæggen i Reynagarður er dækket af en Bræddeklædning

hvortil danske Skibe kom bl. a. med Sukker, Rom og Tobak fra Vestindien og hvorfra Varer videre udførtes til engelske og skotske Havne. Foruden Handels- og Pakhuse anlagde denne Virksomhed Veje rundt om Vestre Vaag og op over Tinganés, et Vejsystem som senere blev udbygget og som endnu eksisterer. Oplaget blev efter Udløbet af 2 tiaarige Koncessioner overtaget af Monopolhandelen i 1788.

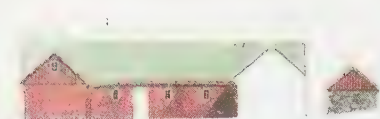
I Midten af 1700-Aarene blev Skansen paa Tinganés nedlagt og et Pakhus bygget paa samme Sted, „Skansepakhuset“. Den gamle Skanse paa Stangenæs blev dog liggende og efterhaanden istandsat saaledes at den alligevel var et Forsvarsanlæg med en Bestykning paa en Snes Kanoner. Da Englænderne i 1808 gik i Land i Tórshavn overgav Besætningen sig dog uden at et Skud var løst og siden brugtes Kanonerne kun til Saluttering indtil de til sidst helt forsvandt i Græsset.

Monopolhandelen fortsatte som Enehandel for Færøerne Aarhundredet ud. Først i 1856 ophævedes den efter 147 Aars Virksomhed. Handelshusene blev solgt paa Auktion og det er paa Tinganés næsten de samme Huse som blev overtaget i 1709. Ved første Hammerslag: Vaaningshuset med sammes Tilbygninger, Mellembbygningen, Kjelden ved Skansepakhuset, Skansepakhuset,

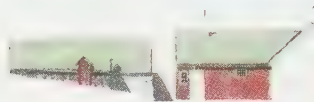
Salen, Vægteboden, Søboden samt den af disse Bygninger indesluttede Gaardsplads, Blokkestuen med Skuret og Tilbygningen ved samme, Tranbakken med Skuret, Gaarden mellem Vaaningshuset og Bryghuset, tilligemed det deri værende Hønseshus, Kjeld og Skurtag samt Lokummet; Bryggerhuset, Pakhusgrunden i Tinganés og Lossebroen samt Havepladsen. Ved andet Hammerslag: Bakkepakhuset og Munkestuen.

Nogle Aar forinden havde Fr. VII genrejst det færøske Lagting (1852). Det blev bestemt at bygge et nyt Tinghus bag Tinganés helt uden for den gamle Bydel, og Tinghuset i Gongin blev solgt. Den nye Kirke fra 1788 var blevet bygget uden for Byen og i Tórshavn der nu havde omkring 50 Huse var det efterhaanden ikke muligt at bygge mere inden for de Grænser der var stukket af i 1714. Da Havnemændene allerede i mange Aar havde lejet Jord af Huusegaardens Bønder og i et stort Omraade dyrket Jorden uden om Tórshavn blev det i 1863 vedtaget at overdrage disse Lejere Jorden i Ejendom. Herved blev Befolkningen i Tórshavn endelig ligestillet med andre Jord ejere og den sidste Hindring for Byens Væxt blev fjernet.

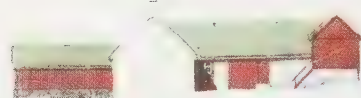
I et ordnet og retlinet Gadenet voxede Byen op paa begge Sider af Aaen langs Tórsgøta og Tinghusvegur

Mod Syd

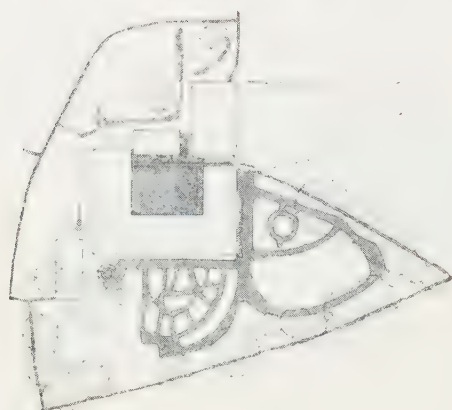
Mod Øst

Mod Vest

Mod Nord

Sandagerði Provestegaard. Façader, Maal 1:500. Situationsplan, Maal 1:1000 (Ole Mortensen, Thomas Bang Termansen)

og langs Landevejen til Kirkjubø og Velbastað. Ingen Bygning til Beboelse maatte opføres uden Amtets Samtykke. Husene var nogenlunde lige store, næsten kvadratiske, de laa orienteret paa samme Maade med Langsiden til Vejen og de havde samme Taghældning. Der var 3 Alen til Skel og 6 til Vejmidte. Husene blev bygget paa en høj Stensokkel der blev brugt som Kælder og Stald. Herover var Køkken med Ildsted, to Stuer med Bilægger, Forstue og paa Loftet Soverummene med Vinduer i Gavlen.

Den indvendige Beklædning var lodrette Brædder stillet i Not i Syl og Rem, og indbyrdes i Not, den udvendige Beklædning ligeledes lodrette Brædder, men her sømmet til Konstruktionen. Husene blev vasket indvendigt og tjæret udvendigt, Vinduer og Døre malet hvide og Taget tækket med Græstørv. Naar hertil kommer at de fleste af Datidens Ejere anlagde Haver med Blomster og Træer skabtes efterhaanden nogle meget fine Kvarterer, som heldigvis endnu eksisterer.

Samtidigt tyndede det ud mellem Husene i den gamle Bydel paa Tinganés. Mange Steder blev Husene flyttet ud i de nye Omraader og der opstod paa denne

Mod Syd

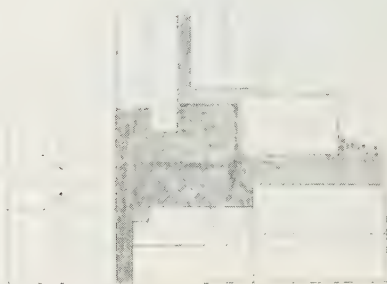
Mod Øst

Mod Vest

Mod Nord

Reynagarður, den gamle Præstegaard paa Tinganés. Façader og Situationsplan, Maal 1:500 (Ole Mortensen, Thomas Bang Termansen)

Maade flere aabne Pladser i det før saa tætbebyggede Kvarter.

Handelshusene blev dog liggende skønt brugt til skiftende Formaal, Skansepakhuset forhøjedes og var en Tid lang Postkontor. Salen blev indrettet til Apotek.

I det gamle Tinghus i Gongin fik senere Det forøenede Dampskibsselskab Kontorer medens Præstegaarden, Portugalien og Fogedhuset forlængst var overgaaet til almindelig Beboelse.

Ved Aarhundredeskiftet havde Tórshavn lidt over 1300 Indbyggere. Byen var en Helhed med Huse af nogenlunde samme Størrelse behandlet paa nogenlunde den samme Maade. Skibene kunde lægge direkte til flere Anløbsbroer; Kongebroen i Østre Vaag, Vipsens Bro paa Tinganés, Rasmus' Bro i Vestre Vaag o.s.

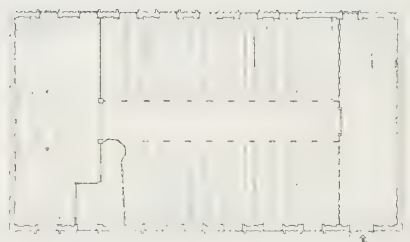
Men i den følgende Væxtperiode rykkede nye Husetypen ind, store Huse med Trempel og Kvist, Villalaer i Træ, udskaarne og malet i stærke Farver. Og naar de gamle Huse blev for vanskelige at vedligeholde med Tjære, blev de beklædt med Blik og ligeledes malet. Græstørvtagene forsvandt efterhaanden som det blev sværere at faa Birkebark til Underlaget

Mellem 1825 og 1850 blev en række færøske Kirker bygget. De er næsten ens baade i Størrelse, Udformning og Materialer, bygget af Fyrretræ paa et Fundament af Natursten. Paa Taget er der lagt Græstørv. Det svarer til Byggeskikken for Beboelseshuse, men Kirken har en hvidmalet Tagrytter, som lyser op over Bygdens Tage.

Planen er rektangulær, med et Forrum og ét stort Kirkerum, hvori man ser hele Tagkonstruktionen med Spær og Loftsbjælker, der ligger saa lavt, at man kun lige kan gaa under dem. Naar man træder ind i Kirken, fornemmer man et lavt Rum, der først aabner sig, naar man tager Plads paa Bænken og kan se Taget oppe mellem Bjælkerne. Rummet er fint og rent baade i Farver og Form.

Kirken Við Sjógv i Kollafjörður. Façader, Snit og Plan, Maal 1:250 (Birthe Bjørn Jensen, Thorkel Dahl)

og man lagde da Blik ogsaa paa Taget som blev malet grønt eller rødt eller tjæret sort.

Aaens to Udløb blev lagt i Rør. Det vestre der i smaa Vandfald løb ud over en Klippeskrænt og ned i Østre Vaag sprængtes bort i 20'erne for Gennemførslen af en mere direkte Vej mellem Vågsbotn og Byen ovenfor og det østre Udløb, og med det den frodige Elvevej, forsvandt i 1946 ved Vejudvidelsen mellem Byen og de nye Kajgader i Østre Vaag. Endelig er som en afgørende Brydning i det gamle Bybillede bygget store Skoler, Hoteller og Kontorhuse og bag den ordnede Bebyggelse fra Slutningen af forrige Aarhundrede er nye graa Betonhuse strøet som Terninger ud i Landskabet.

Naar man nu kommer til Tórshavn lægger Skibet til ved Kajen i Østre Vaag. Der er Trængsel af mange Mennesker og Biler der hurtigt og støjende spreder Passagererne ud over hele Byen. Ved Siden af Anløbsstedet bliver Klipperne sprængt bort for at udvide Kajarealerne og for at give Plads til nye Pakhuse.

Tinganés ligger overfor, i det væsentlige endnu uændret. De gamle Handelshuse er bygget om til Kontorer for det færøske Landsstyre.

Vest for Tinganés, i Østre Vaag, ligger Havnen med den store Fiskeindustri „Baccalao“ og et Skibs-

værft hvor man nu har lagt Kølen til den første staalbyggede Trawler. Her er desuden bygget en ny Mole, for en stor Del paa Fyld fra Sprængningerne paa den anden Side.

En yderligere Øgelse af Kajarealerne paa de to Steder er imidlertid vanskelig og man har derfor haft Planer om at lægge nye Kajgader rundt om Tinganés for ogsaa derved at skaffe en ny Forbindelse mellem de to Havnedele. For at opnaa det samme gaar andre Planer ud paa at sprænge en Tunnel gennem Klipperne bag Tinganés.

Vi mødte Problemstillingerne i det Byplanarbejde som paa Stedet allerede er foretaget. Dette Arbejde dannede Udgangspunkt for de Byundersøgelser som de Studerende foretog efter Opmaalingerne og som mandede ud i et Forslag, der blandt andet søgte at vise at en fremtidig og tilstrækkelig Udvidelse af Havnearealerne maa komme gennem Anlægget af en helt ny Annexhavn. Her er ogsaa Sikringen af Byens Vandtilførsel en dominerende Faktor.

Havnen skulde derved efterhaanden blive en ren Trafikhavn, fortsat med Administrationen paa Tinganés og med en langsommere og mere behersket Fornyelse af de gamle centrale Bydele.

En fremtidig Bebyggelse paa Tinganés skulde di-

Tórshavn 1783. Kladde til Kort over Tórshavn udført af Commandant C. L. v. Born i 1783. Den prikkede Linie angiver Bygrænsen fra 1714

Tórshavn 1896. Man ser de to Udlob af Aaen, der i Bunden af Vester-vaag drev en lille Mølle

mensioneres efter den eksisterende Bebyggelse af de gamle Handelshuse (som er fredede) og efter Halvøens Størrelse som Helhed.

De yderste Skær bør fremdeles henligge i sin Naturtilstand.

Forholdene er yderst komplicerede og Vanskelighederne maa søges løst i en større Sammenhæng; men som en Begyndelse har det saakaldte Tinganés-Udvalg i Tórshavn drøftet Tanken om en eventuel Afholdelse af en Arkitektkonkurrence for det fremtidige Tinganés.

Man kunne maaske herigennem naa til Løsninger til en Sikring af Tinganés, denne, den mest særprægede Del af den færøske Hovedstad paa hvis Klipper Mennesker har færdedes i mere end ellevehundrede Aar.

Som det ses af Tegningerne er Opmaalingerne i Tórshavn først og fremmest Gadebilleder, men ogsaa Enkelthuse og mindre Gaarde blev maalt. Tegningerne er farvelagte og udført i Maal 1:100.

Tinganés set fra Østre Vaag blev tegnet af Torben Christensen, Jens Højberg-Pedersen og Eric Pettersson, Østsiden af Reyngöta (Strædet paa Næssets Højderyg) af Birgitte Lassen, Jens Peter Storgaard og Ole Utoft Sørensen, Reyngötas Vestsiden af Bent Parslov Petersen, Ole Sørensen og Allan de Waal, to Tværnit foran Munkestuen og „Portugalien“ af Vivi Hansen og Per Iversen, Præstegaardene paa Tinganés og i Sandagerði af Ole Mortensen og Thomas Bang Termansen, Vestsiden af Gongin (Strædet paa Næssets Østside) af Per Danø og Janos Haasz, Husene paa Bakkahella af Vagn Hjorth og Ib Høgsbro Holm, Pætursarstova af Thorkel Dahl og Birthe Bjørn Jensen, og endelig blev Østsiden af Strædet Undir Ryggji tegnet af Leif Kristensen og Niels Grønborg. Som Lærere deltog Arkitekterne Hans Hartvig Skaarup og Curt v. Jessen.

Opmaalingerne fulgtes som nævnt af en Byundersøgelse af hele Tórshavn, der afsluttedes i et Skitseforslag til den fremtidige By. Sluttelig besøgte mindre Hold paa 2 eller 3 Bygderne Hestur, Tjørnuvík, Við Sjógv, Eiði, Klaksvík, Götu og Skalavík hvor der tegnedes Frihaandstegning og opmaalt enkelte af de gamle som folkelig Arkitektur enestaaende færøske Bygdekirker.

Det færøske Landsstyre, Skipafelagið Føroyar, Músætið i Tórshavn og Sømandshjemmet gav de Tilskud, der muliggjorde Rejsen og det 3 Ugers Ophold.

Litteratur:

- N. Andersen: *Færøerne 1600-1709* (Kbh. 1896).
 Daniel Bruun: *Blokstuerne paa Kirkebø og i Thorshavn* (Architecten 1903). — *Færøske Bygdekirker* (Architecten 1903).
 Middelalderlige Bygninger paa Kirkebø (Architecten 1906).
 Jørgen-Frantz Jacobsen: *Thorshavn. Nordiske Kroniker* (Kbh. 1943).
 William Heinesen og John Davidsen: *Tann deiliga Havn* (Tórshavn 1953). *Tegninger af Ingólfr av Reyni*.
 Johan K. Joensen, Arnbjørn Mortensen, Poul Petersen: *Føroyar undir frítum handli í 100 ár* (Tórshavn 1955).
 J. Chr. Svabo, udgivet af N. Djurhuus: *Indberetninger fra en Reise i Færøe 1781 og 1782* (Kbh. 1959).
 Andreas J. Ziska: *Tórshavn, liv og vækstur* (Tórshavn 1959).

I enkelte Bygder kan man endnu finde den ældre Hustype med Røgstue og Glasstue, med Ydervægge af Sten og med en indvendig Væg af Træ. Paa Taget er der lagt Græstørn paa et Underlag af Birkebark. Huset er eet med det omgivende Terrain

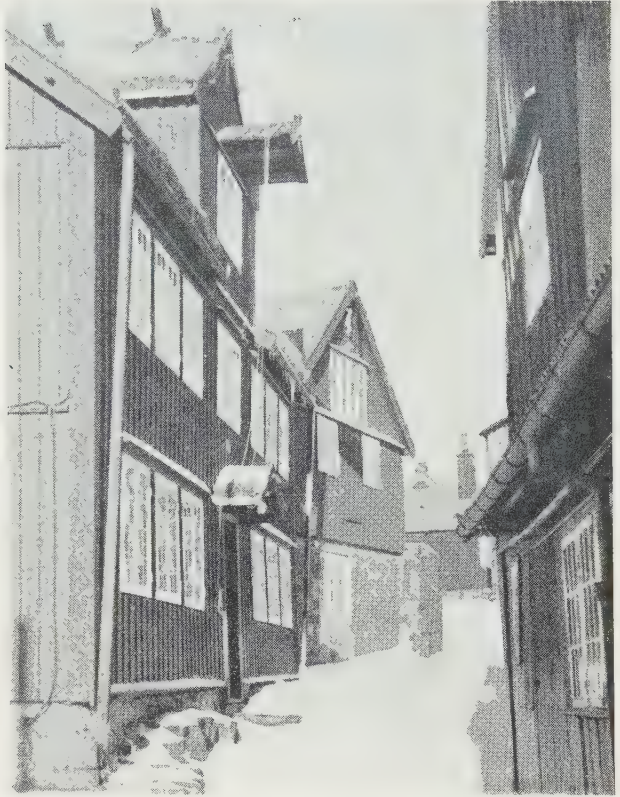

FOTO ARNE CHRISTIANSEN

I den gamle Del af Tórshavn findes mange maleriske Gadebilleder, holdt sammen af et fælles Formideal, der bygger paa Traditionen

Exempel paa det bedste i færøsk Byggeskik. De sorttjærede Huse paa en hvidkalket Sokkel, hvidmalede Vinduer og et tykt frodigt voxende Græstørtag

Nye Byggemetoder, der navnlig er baseret paa Anvendelsen af Groubeton, har afbrudt Forbindelsen med den traditionelle Byggeskik. Et nyt Formideal svarende til nye Byggemetoder, er endnu ikke blevet udviklet

Corippo

Der er grund til at gøre opmærksom på en bog „Corippo“ udgivet af Alexander Kochs forlag i Stuttgart, skrevet af fem unge arkitekter, Th. Amsler, Dieter Herrmann, K. Lohrer, Brigitte Pedolin og Ulfert Weber. Den indeholder undersøgelser, opmålinger og stemningsbilleder fra en lille sydsvejtsisk landsby i Tessin, en bjergby i nærheden af Lago Maggiore, et halvt hundrede kilometer nord for Locarno.

Under den livlige arkitekturdebat i 40-erne brugte man ofte små svejtsiske landsbyer som eksempler på helhed og harmoni. Husene fastholdt en lokal tradition, byggematerialet var kalkstenen på stedet, brugen gjorde husene ens, og de var ensartet placeret med ryggen mod nordenvinden og bjergsiden. Corippo er en sådan lille glemt, delvis forladt by. De fem unge arkitektstuderende, der hører hjemme ved Technische Hochschule i Stuttgart, har fundet denne af-sides liggende by og gjort den til studieobjekt. De har tilbragt nogle dejlige sommermåneder der, boet i telte og badet i bjergbækken, og de har udført en række meget smukke skitsemæssige opmålinger af byen som helhed, af de enkelte huse, dørbeslag, husgeråd og andre detaljer. Byen er meget utilgængelig. Man har kun adgang gennem en floddal, Val Verzasca, og adgangen kan kun ske til fods eller på æsel. Byen er nu omtrent uddød, der bor kun enkelte gamle. De unge er søgt ned i dalene til benzintankene og biograf-teatrene, og de forladte huse falder sammen. Der findes kun to materialer i byen, kalkstenen, byen er bygget på, og tømmeret. Kalkstenen bruges til flise-belægninger på veje og trapper, som ubehandlede natursten til væggene og på tagene spaltet op som tagskifer. Derudover karakteriseres husene af store smukke kraftige tømmerkonstruktioner. Alle husene ligger med tagryggene parallelt. De er næsten alle een etage på det laveste og to etager på det højeste sted. Der er ingen indvendige trapper mellem de to etager. Al adgang foregår udefra, enten fra vejen eller en udvendig stentrappe. Kirken, der er højere end de andre huse og har et dominerende tårn, er vendt på tværs af tagryggene i den øvrige by og opnår derved en markant dominans. Opmålingerne omfatter en række almindelige boligtyper samt de mere specielle huse, som kirken, møllen, smedien og bageriet.

Teksten er dels en saglig gennemgang af arkitekturen og byens sociale og tekniske baggrund, dels en lyrisk skildring af stedets stemninger, særlig er der et afsnit skrevet af den pige, der deltog i turen, Brigitte. Det er yndefuldt og poetisk. Også en række fotografier er meget personlige, viser glimt og udsnit af byens stemning. Opmålingerne er undertiden lidt maniererede i deres tegneteknik, men det overdøves af deres charme. Bogen er også som bogkunst lidt for anstrengt. F. eks. er teksten trykt på flere forskellige farver papir. Disse smålige indvendinger må vige for den friskhed og begejstring, den ungdom og det humør, der præger arbejdet.

Kay Fisher

Perspektivskitse og plan af Corippo

Udsigt over Corippo

Danske studier i Rom

Analecta romana instituti danici I – Edenda curaviti Otto Norn – cum Supplementum: Erik Hansen: „La Piazza d'oro“ e la suo cupola, apud Einar Munksgaard Hafnia MCMLX. 121 pp. + 78 mpp. c. tabb.

Af ovenstående kan Gud og hvermand se, at Det danske Institut i Rom har barslet, samt at barnet har lidt af præcicitet, idet det flux selv har barslet. Det er blevet et par nydelige børn. Allerede den terracottafarvede lod indgyder tillid og bringer hæderkronede tidsskrifter som „Mitteilungen —“ fra Firenze og Burlington Magazine i erindring. Mogens Koch er designer'en, der har sørget for, at vi straks befinder os vel med disse hæfter. *Arkitektens* redaktør har udbedt sig en præsentation snarere end en anmeldelse, det tyder på stor skønsomhed.

Siden „Artes“ afgik ved døden har der ikke eksisteret noget dansk forum (idetmindste med plads for kunst og arkitektur) med international appel. Dette er nu atter tilfældet. Ingen af studierne er offentliggjorte på vort modersmål, men på alment forståeligt sprog.

På italiensk meddeler således nestor blandt bidragsyderne – Einar Dyggve – spændende ting om sin kæphest (eller rettere en blandt mange) de hypætrale basilicer, in casu især om en ejendommelig kristen herculeskult. I tilgift får vi fra samme hånd en detektivisk beretning om sankt Peters stol samt en overraskende forklaring på sammes herkomst. Ole Klindt-Jensen giver på fransk en klar og instruktiv gennemgang af Gundestrup-karrets motiver. Dertil kommer en indgående tolkning af disse. Karret placeres – med en kraftig omdatering – i tid og sted, men dertil har forfatteren måttet have hjælp af en nu uddød mediterranean elefantrace med små øren. I noble italienske familiers ærværdige albums har Jørgen B. Hartmann fundet ting af Thorvaldsen som – mirabile dictu – endnu ikke har været publicerede. Det forstår man så godt, men når en kunstner bliver stor nok tilskrives ethvert kradseri fra hans hånd udødelig værdi. Bidraget er sikkert en digression fra vigtigere studier. Serlio og Danmark er – oversat fra engelsk – titlen på Otto Norns studie. Det er en af den slags artikler der er fuld af selvfølgeligheder, men vel at mærke den slags selvfølgeligheder man overser og som derfor kun den klartskuende tager op, behandler og sætter på plads. Det må være forklaringen på, at man først nu får at vide at Serlio's arkitektur og Danmarks ingenlunde er inkommensurable størrelser. Een anke: at tempelfronten ikke skulle have haft betydning for moderne kirkefaçader dementeres vist alene af Palladio med konsorter.

Overfor Erik Hansens arbejde, der alene optager Supplementum, må rescensenten erkende sin afmagt og – erkendende sin utilstrækkelighed – stiller han hermed sit eksemplar til rådighed for en bedre udrustet person, som må være vel inde i arkæologi, arkitektur, teknik og statik. Erik Hansen gennemgår og genopbygger Hadrians centralbygning. Een ting undrer den læge læser. Der tales ofte i afhandlingen om rum-

og lysvirkninger samt dito -problemer. Hvordan kan man gå så tæt ind på en bygning som her uden alvorligt at spørge sig selv: hvad pokker har den været tænkt og brugt til? – Med hele fire seks meter høje priveter – hvilket rumproblem.

Hakon Lund

Jorn og Wemaëre's gobelin til Århus

Gobelinen til statsgymnasiet i Århus udføres i „Atelier de tapisserie“, 73, Rue St. Denis, Paris X.

Huset, hvori det foregår, ligger i et gammelt kvarter, der daterer sig fra Jeanne d'Arcs tid, dengang hovedfærdslen i Paris gik gennem den nærliggende Rue Saint-Martin og St. Jacques på den anden side af Seinen, altså længe før man tænkte på at anlægge de storslåede boulevarder. De damer der, bevæbnede med tasker, har stationeret sig i St. Denis, har dog ikke meget tilfælles med Jeanne d'Arc.

Foruden de 2 kunstnere, der har hovedansvaret for denne opgave, Asger Jorn og Pierre Wemaëre, er der følgende kvindelige medarbejdere: Gilbert-Heck (Frankrig), Inge Bjørn (Danmark), Paola Faëmali (Italien), Micheline Vanderschrijven (Belgien) og Yette Prince (Belgien).

Det er vel unødvendigt at tilføje, at alt arbejde foregår i hånden, også garnernes opspinding, der hovedsagelig er udført af Pierre Wemaëre selv.

Der er 200 forskellige farver. Mange mellemnuancer er opnået ved at tvinde flere forskelligt farvede garner sammen. Til den ene af de hvide garnsorter er iøvrigt anvendt hår fra rensdyr. Farverne på gobelinen er således meget varierede, og de forskellige stofkarakterer i forbindelse hermed giver et rigt spil.

Det er mit indtryk, at kunstnerne vil være velvilligt indstillede overfor den tanke at udstille gobelinen i København eller f. eks. på Louisiana, inden arbejdet endeligt overdrages til Århus.

Der er ikke tvivl om, at en sådan fremvisning vil vække betydelig opmærksomhed og også kunne stimulere interessen for denne specielle kunstneriske udtryksform i Danmark.

R. Dahlmann Olsen

Udsnit af Asger Jorn og Pierre Wemaëres gobelin

Nye arbejder af Asger Jorn

En udstilling af Asger Jorn's nyeste arbejder har interesse, også i Paris. Han har lige haft en større udstilling i Galerie Rive Gauche, og samlerne stod i kø for at få lov til at købe tingene, der hurtigt blev solgt. Kunsthandleren R. A. Augustinci vred sine hænder og sagde: „Hvad kunne jeg ikke have solgt, hvis Jorn ikke havde spildt ialt 7 kostbare måneder med relieffet til Danmark“.

Det er en gåde, hvorledes Asger Jorn overhovedet kunne overkomme at lave billeder, alt imedens han arbejdede med sit relief til Århus og gobelinen, der snarest følger. Han er med i udstillinger i Europa og Amerika, han bor både i Frankrig og Italien. Bøger og „traktater“ flyder fra hans pen til fordel for den „indre mission“, som kunst rummer, og dog er malerierne hovedsagen for ham. Han har i de sidste 15 måneder også produceret 50 større malerier.

Spontaniteten, den altafslørende og altgivende udtryksform, giver ingen mulighed for at lege skjul. Han blottlægger ikke alene sig selv, men hele situationen – han er hovedmanden i l'Internationale situationniste.

Tilsyneladende er billederne smurt op i hast. Men dette er ikke tilfældet. Billederne er oparbejdede i flere omgange, tørret ind imellem. Det er, som han lægger billede på billede ind i hver ting for at forstærke indholdet. Men hele tiden arbejder han i friske strøg, og derved bliver viriliteten i billederne så overvældende. Der synes at udgå en levende kraft fra dem, som breder sig i hele rummet.

Hans billeder fængsler altid, fordi de aldrig er gentagelser, men lejlighedsvis uddyber han et bestemt „motiv“ i tegning, linoleumssnit, radering, litografi og maleri som f. eks. „Ørnens ret“, men derved er emnet ved passagen gennem disse forskellige udtryksformer udtømt.

Fra samme tid finder vi ofte arbejder af vidt forskelligt indhold, i overensstemmelse med de indtryk, der har sat hans sind i svingninger.

Han er stor i sin oprigtighed, stor fordi der bag hånden ligger en personlig filosofi.

Tingene træder frem på lærredet, men snart ser man dem ændre sig i nye kombinationer, et ansigt opløses i flere masker, der derefter måske tager form af et landskab – landskabet bliver et symbol på jorden. Han viser os jordens skønhed i billeder med organisk opbyggede farver – og dens hæsleghed og gru i stærke kulører. I denne rigdom og omskiftelighed har han en enorm styrke.

Det vil være kendt, at Asger Jorn har skænket Silkeborg Museum en mængde kunstværker samt en samling dokumentariske tidsskrifter og bøger, der snart bliver af uvurderlig værdi for studiet af den nyere kunstudvikling. Sin fortjeneste på de sidste års arbejder har han anbragt i en enestående samling grafiske arbejder (omkring 100) af Jean Dubuffet, der vil blive ophængt i museet den 1. november i år. Det er en indsats for den internationale kunst, som intet andet museum i Danmark er istand til at opvise.

D. O.

Konkurrenceprojekter

Karl Krämer Verlag, Stuttgart: *architektur wettbewerbe* nr. 29: *Internationale konkurrencer om teatre i Düsseldorf og Essen og særhæfte om studenterboliger. Redigeret af Dr. ing Jürgen Joedicke.*

Karl Krämer forlaget i Stuttgart fortsætter udsendelsen af hæfterne med konkurrenceprojekter. De to seneste viser konkurrencerne om teatre i Düsseldorf og Essen og om studenterkollegier. Det mest spændende er naturligvis teaterprojekterne, og her ikke mindst Neutra's projekt (som var omtalt i *Arkitekten* nr. 18/1960). Men alle de viste projekter har nu krav på at studeres med opmærksomhed. Navnlig er det interessant at se hvorledes de forskellige forslag klarer programmet: krav med både et stort og et lille teater med fælles magasiner og bagscener, det hele samlet i én bygningskrop. Bemærkelsesværdigt er især et forslag af Hausmann og Schlegl, som kun opererer med ét stort scenerum, men til gengæld med seks tilskuerrum placeret omkring dette, og med mulighed for at benytte et varierende antal af disse på én gang.

Som det måske vides, fik Alvar Aalto tildelt 1. præmie for sit forslag til teater i Essen. Gengivelsen af tegningerne er ikke overvældende god, men viser dog et typisk Aalto-projekt. De viste modelfotografier giver kun ringe mulighed for at vurdere bygningens arkitektoniske kvaliteter.

Hæftet med studenterkollegier viser både projekter og fuldførte kollegier. Der vises eksempler på tyske kollegier samt projekter fra den VI. internationale konkurrence for arkitekt-studerende i Hannover i 1959. Af disse forekommer navnlig de schweiziske projekter både tiltalende og realistiske. To af disse er udformet som landsbyer med rækker eller klynger af småhuse omkring større centralbygninger.

Stoftryk i 25 år

Tid er et mærkeligt elastisk begreb. Tænk at det kun er 25 år siden, stoftrykket blev genoptaget i Danmark. Til gengæld kan man ikke begribe, at der er gået 25 år siden Marie Gudme Leth udførte sine første billedrige kattuntryk. Stoftrykkets historie i nyere tid er kort men hektisk.

Det var Marie Gudme Leth, der tog initiativet til oprettelsen af Dansk Kattuntrykkeri i 1935. Fra et primitivt håndværksstade er stoftrykket blevet et teknisk højt udviklet håndværk og en særdeles ydedygtig

Til venstre Marie Gudme Leth's stoftryk „Mexico“ fra 1935 og til højre „Medaillon“ fra 1950

kunstindustri. Marie Gudme Leth har en stor andel i den tekniske udvikling, men det er dog navnlig hendes kunstneriske indsats, der har gjort hendes navn kendt i en videre kreds.

Fornylig arrangerede Den Permanente en retrospektiv udstilling af Marie Gudme Leths arbejder. De illustrerede formidealernes skiftet fra det malerisk fortællende til den geometriske, velordnede dekoration, fra de klare og enkle kulører til de raffinerede nuancer i mørktdæmpede farver. Marie Gudme Leths arbejder er tidstypiske, men tegningens og farvens sikre holdning og kunstneriske kvalitet sikrer dem en varig plads i dansk kunsthåndværk.

phil

Brugskunst og kunstnere

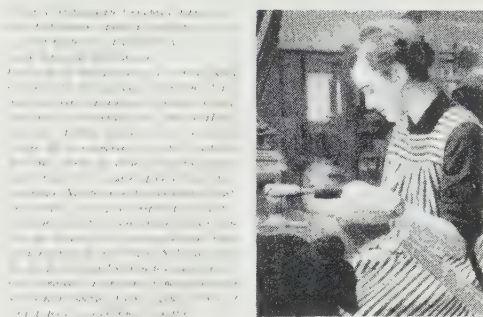
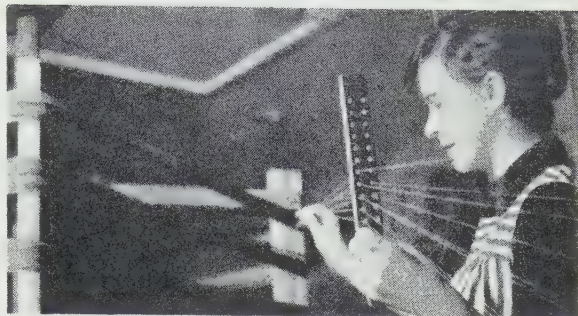
Arne Karlsen og Anker Tiedemann: *Dansk Brugskunst*. Jul. Gjellerups Forlag, København 1960. 175 sider, ill. Pris hft. 28.- kr. ib. 38.50 kr. Foreligger også i en udgave med engelsk tekst under titlen *Made in Denmark*.

Der skulle være gode chancer for, at tiden omkring det 20. århundredes midte for efterverdenen kommer til at stå som en gylden tid for dansk brugskunst. De mange bøger og tidsskriftartikler, der skrives om dette emne vil gøre vore efterfølgere fortrolige med de fremragende ting, der produceres i disse år. Den bog, som Arne Karlsen og Anker Tiedemann har udsendt på Gjellerups forlag, hører til de mere betydelige på området. Den gør det i kraft af sin tilrettelægning. Ikke fordi bogen viser ting, der ikke er set før – der er ikke alene ting, men også fotografier, man nikker genkendende til. Men den viser også gode og oplysende billeder af kunstnerne og håndværkerne under deres arbejde og af deres værktøj og fremstillingsteknik – heri ligger bogens særlige fortjeneste.

Efter et indledende afsnit *Om vort venskab med tingene* følger bogens bedste del *Om håndværk og industri*, en række afsnit om fremstillingen af keramik, håndvævet stof, stoffryk, sølv, glas, stole, porcelæn, fabriksfremstillet tekstil, filmtrykt tekstil, bestik, industrielt fremstillede stole og endelig det vægfaste inventar. I disse afsnit vises arbejder af keramikeren Kirsten Weeke, væversken Vibeke Klint, stoffrykkesken Dorte Raaschou, billedhuggeren Henning Koppel, glaskunstneren Per Lütken, af arkitekt Hans J. Wegner, keramikeren Axel Brüel, væversken Lis Ahlmann, af Rolf Middelboe og af arkitekterne Erik Herløw, Arne Jacobsen, Grethe Meyer og Børge Mogensen. Alle afsnittene har glimrende portrætter af kunstnerne og i de tilfælde, hvor kunstneren selv direkte arbejder med fremstillingen af tingene illustreres dette i billedrækkerne.

Bogens tredie afsnit *En række billeder* er det svageste, fordi det i nogen grad må blive en gentagelse af, hvad man har set i andre bøger om samme emne, men denne svaghed opvejes dog af den fyldige og velskrevne tekst.

Det fjerde og sidste afsnit i bogen har titlen *Om brugskunsten og boligen* og har karakter af en kultur-

Denne side, fra afsnittet *Om håndværk og industri* i bogen *Dansk brugskunst*, viser væversken Vibeke Klint ved arbejdet

historisk opsummering. Dette afsnit viser at forfatterne så afgjort er tilhængere af den Klint'ske skole, hvilket tydeligvis har farvet deres opfattelse. Det er sikkert meget rigtigt når de skriver: *Det beherskede, det besindige, det stilfærdige er blevet dansk boligkulturs særkende*. Senere må de åbenbart erkende, at det er vanskeligt at behandle dette emne udtømmende, idet de skriver: *Denne karakteristisk af den danske bolig er naturligvis ikke almengyldig*, og senere igen: *At give en karakteristisk af det moderne danske idealinteriør vil ikke være muligt*. *Det eksisterer simpelthen ikke*, og dog skriver de i en billedtekst i samme afsnit: *Det danske idealinteriør er borgerligt*. Men selv om forfatterne altså er tilhængere af det borgerlige danske boligmilieu, der efter deres eget udsagn har et tilhørsforhold til forrige århundredes kunst, så forekommer det dog lidt urimeligt, at man først i bogens tredje sidste billede skal se arbejder af Finn Juhl. Teksten til dette billede fra Finn Juhls eget opholdsrum slutter ellers med sætningen: *Finn Juhl er eneren i dansk møbel- og rumkunst: han har været dens salt*. Der er kun dette ene Juhlske saltkorn i bogen.

Når dette er sagt, må det dog understreges at bogen er særdeles værdifuld, måske ikke så meget blot som kildeskrift for fremtidige forskere – men i nok så høj grad for den, der idag interesserer sig for dansk brugskunst. Navnlig for de mange interesserede blandt lægfolk vil Karlsen og Tiedemanns bog være en god indføring i emnet.

Christian Enevoldsen

Konkurrencen om Ballerup-centrum

Bybygningskonkurrencer er sjældne. Og endnu sjældnere drejer de sig om byfornyelse. Til gengæld er det et af de mest betydningsfulde områder, at få belyst ad denne vej. På én gang at forme en godt fungerende bydel og et smukt bybillede kræver en kombination af talenter eller et samarbejde, som måske kan findes frem til gennem et stort projektmateriale.

Ballerup-Måløv kommune har udskrevet en offentlig idékonkurrence om en vej- og bebyggelsesplan for de centrale områder i Ballerup by.

Opgaven har selvfølgelig sit individuelle særpræg. Men storbyens vækst har berørt mange småbycentre, tildelt dem nye opgaver, som kræver en radikal fornyelse. Derfor kan en konkurrence som denne også få principiel betydning og forhåbentlig stimulere andre til at vise samme initiativ som Ballerup-Måløv kommune.

Det er konkurrencens formål at fremskaffe forslag, som kan danne grundlag for placering af et bycenter omkring Ballerup station, samt udformning af veje, trafikplads for rutebiler og parkeringspladser m. v., således at der tages størst muligt hensyn til de omliggende kvarterer. Bl. a. ønskes løsningen af spørgsmålet om den gamle kirkes frilæggelse belyst gennem konkurrencen.

Forslagene skal afleveres senest den 4. januar 1961, og den samlede præmiesum er kr. 40.000 med en første præmie på mindst kr. 20.000. Herudover vil der, efter indstilling fra dommerkomiteen, kunne indkøbes forslag à kr. 2.500.

Ballerup-Måløv kommunalbestyrelse er i dommerkomiteen bl. a. repræsenteret af borgmester, M. F. Ove Hansen.

Danske Arkitekters Landsforbund har udpeget arkitekt M.A.A. Kay Boeck-Hansen, arkitekt M.A.A. Edmund Hansen og arkitekt M.A.A. Flemming Teisen, medens Dansk Ingeniørforening har udpeget stadsingeniør, cand. polyt. Niels Fosdal som medlemmer af dommerkomiteen.

Er vore huse sunde

Diskussionsmødet i Byggecentrum *Er vore huse sunde?* med professor, dr. med. Poul Bonnevie som indleder er på grund af folketingsvalget flyttet til torsdag den 17. november kl. 20 (Byggecentrums foredragssal, Gyldenløvesgade 19).

Projektmaterialets rationalisering

Om mulighederne for rationalisering af projektmaterialet indleder arkitekt M.A.A. Bjørn Bindlev en byggeteknisk samtale, mandag den 5. december 1960, kl. 20.00 i Statens Byggeforskningsinstitut, Borgergade 20, 4. sal.

Tidsskriftlæsekredse

Statsbiblioteket i Århus er i færd med at forberede tidsskriftlæsekredse for 1961. Fortegnelsen over de nye læsekredse er imidlertid endnu ikke færdig, men biblioteket har bedt os gøre opmærksom på, at fristen for tilmeldelse udløber 1. december i år. Fortegnelsen med nærmere oplysninger tilsendes gratis ved henvendelse til: *Tidsskrift-læsekredse, Statsbiblioteket i Århus.*

Reynolds Memorial Award - aluminiumsprisen

Den store internationale pris, Reynolds Memorial Award uddeles også i 1961. Prisen tildeles en arkitekt, eller gruppe af arkitekter, for et betydningsfuldt arbejde, hvori aluminium indgår som en væsentlig faktor. Anmeldelse af arbejder til bedømmelse skal ske inden 12. december 1960 til *American Institute of Architects*. Program med udførlige oplysninger udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66, København K.

Tage William-Olsson

Tage William-Olsson, Sveriges internationalt kendte byplanlægger, er død 72 år gammel.

Han var en pioner, som tidligt udviklede mange af de idéer der stadig er bærende i nordisk by- og regionsplanlægning. Han arbejdede som byplanchef i Göteborg hindrede ham ikke i at tumle med fantasifulde fremtidsplaner og dristige teorier, der ofte rejste landsomspændende diskussioner. William-Olsson visnede ikke sit embede og han lod ikke sine omgivelser falde hen i sløvhed.

Det var arkitektens syn på byen og byplanen han forfægtede. Samtidig var han en begavet tegner, der på overbevisende måde kunne illustrere sine synspunkter. Da han for nogle år siden gik af som embedsmand og startede en privat praksis i Stockholm fik byen i tilgift en vågen og erfaren kritiker. Hans kritikerkunst kulminerede med en storslået og pragtfuldt illustreret artikel i Byggmästaren med et forslag til udformningen af Stockholms slots omgivelser.

Mange vil huske William-Olsson som en livlig og velopløst deltager i internationale møder og kongresser. Hans indlæg i diskussionerne var altid præget af et oprigtigt ønske om større mellemfolkelig forståelse. Hans interesse for den sociale side af arkitektens arbejde var forenet med kravet om kunstnerisk ubestikkethed.

En farverig personlighed vil savnes i de nordiske arkitekters kredse.

Skriven

Egnsudvikling og landsplanlægning

Arkitektskolens byplanafdeling afholder en række offentlige forelæsninger på Kunstakademiet i efteråret 1960. Rækken indledtes 3.11 af professor Peter Bredsdorff med en forelæsning med titlen: *Hvor langt er vi nået herhjemme.* Dato og emner for de følgende forelæsninger bliver:

10.11 professor Th. W. Mackesey: Some examples of large-scale planning in U.S.A.

17.11 lektor Ole Thomassen: Europæiske eksempler

24.11 - - - : København-Sjælland-Danmark

1.12 lektor Anders Nyvig: Transportnet og investering

8.12 professor Peter Bredsdorff: Landskab og bebyggelse.

Udstilling af konkurrenceprojekter

Som meddelt i *Arkitekten* nr. 22 arrangerer D.A.L.'s konkurrenceudvalg i samarbejde med Kunstakademiets arkitektskole udstilling af præmierede og indkøbte projekter fra forskellige konkurrencer. Projekterne til skole i Roskilde udstilles 7. november-12. november og til seminarium i Odense 14. november-19. november. Projekterne til konkurrencen om udvidelse af Haukeland sygehus i Bergen udstilles 21. november-26. november.

Boligbyggeriet august 1960

Hovedstadsområdet samt 5 provinsbyer og disses forstæder	Antal lejligheder			
	Juli 1959	August 1959	Juli 1960	August 1960
Byggetilladelse givet i løbet af måneden.....	2 080	2 219	689	871
Byggetilladelse ved månedens slutning.....	5 584	5 178	3 977	3 961
Påbegyndt i løbet af måneden.....	1 552	2 607	681	877
Fuldført i løbet af måneden	826	1 356	1 021	978
Under udførelse ved månedens slutning.....	19 945	21 183	20 763	20 658
Beregnete tal for hele landet, excl. egentlige landkomm.				
Under udførelse ved månedens slutning.....	24 800	26 300	26 500	26 400

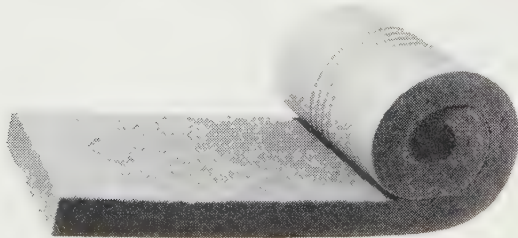
apropos plus'er - - -

et produkt er ikke godt, blot fordi det er nyt. Det ny har kun berettigelse i kraft af sine fortrin for det gamle. Det nyeste Rockwool-produkt, **Rockwool Battsmåttten**, kan da også tegne sig for 3 plus'er fremfor de hidtil kendte måttetyper:

Lange baner i tykkelser indtil 100 mm.

Stor modstand overfor dampgennemgang.

Det er Danmarks mest økonomiske måtte.

Med Rockwool Battsmåttten kan der i kraft af de lange baner og det pålmede svære crepe-papir opnås stor tæthed. Maximal anvendelsestemperatur er 70°C og 250°C på henholdsvis papir- og Rockwool-siden.

A/S ROCKWOOL, CODANHUS, GL.KONGEVEJ 60, KØBENHAVN V, TELF. C 9575

Vinduer med filter

De stadig større vinduesarealer i moderne byggeri har skabt en række problemer, der er meget vanskelige at eliminere. Solvarmen i lokalerne bag de store ruder kan i den varmeste sommertid være ulidelig. Der har været gjort talrige forsøg på at fremstille glas, der i større eller mindre grad kunne standse solens infrarøde stråler. På markedet findes nu glas med denne egenskab, men det er relativt kostbart.

Almindeligt glas tillader kun en mindre del af de ultraviolette stråler at passere, men det er dog tilstrækkeligt til at virke ødelæggende på f. eks. tekstilvarer og varer med tilbøjelighed til at falme.

Nu har det verdenskendte selskab *Du Pont* fundet et materiale, der kan påføres glas og som i betydelig grad standser ultraviolette og infrarøde stråler. Materialet er en flydende plastic, kaldet Sun-X. Det fremstilles på alkylid basis og kan med et specielt kompressoranlæg påføres indersiden af eksisterende glasflader. Det tåler almindelig vinduespudsning og er let at rengøre. Holdbarheden har ved prøver vist sig at være meget stor. Sun-X Glass Tinting, der her i landet forhandler materialet og udfører arbejdet, angiver levetiden til mindst 10 år. Der ydes iøvrigt

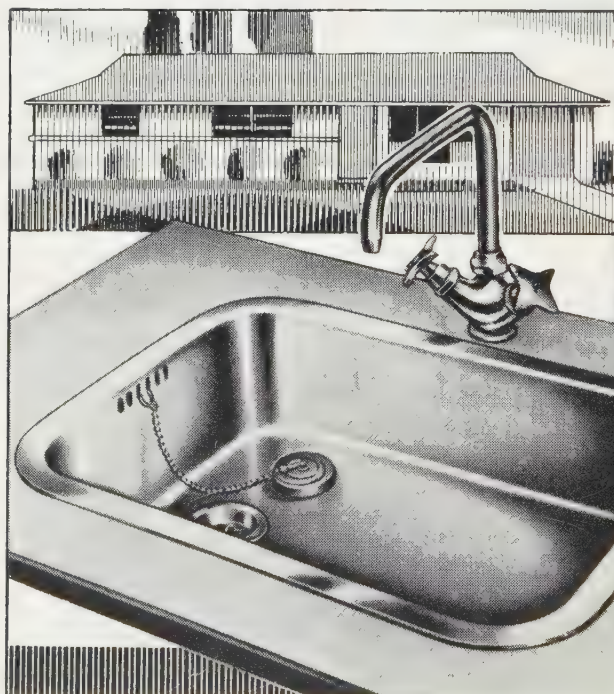
garanti for, at plasticdækningen ikke skaller af, krakler eller på anden måde nedbrydes.

Materialet findes i flere farver og farvetætheder. I transparente farver anvendt i udstillingsvinduer er det tilstrækkeligt til praktisk taget at udelukke de ultraviolette stråler, og disse farver ødelægger ikke det maleri, der kaldes displayvirkningen. Også nedsættelsen af varmestrålingen betyder noget ved udstillingsvinduer, f. eks. i konfektur- og fødevarerbranchen.

Reduceringen af varmestråling og blanding har den største interesse i kontorhuse, fabrikker, skoler, hospitaler o.s.v. Også her vil det i almindelighed være de transparente farver der er anvendelige. Enkelte af farverne ændrer dog meget føleligt farvebalancen i omgivelserne, man ser ud på. Mindst fortegningsguld sætter den transparente grå. Set udefra er farvningen af glas et ekstra effekt, der tilføjes arkitekturen. Det er blevet bevidst udnyttet i flere berømte bygninger, f. eks. Mies van der Rohe's Seagram Building med ravfarvet glas og i Tschumi's Nestlé-bygning med grønt glas.

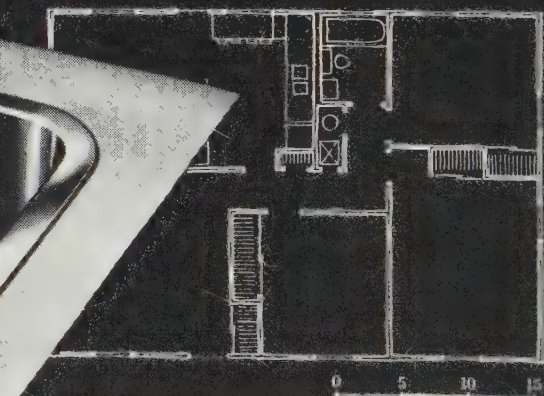
Hvis materialet virkelig holder, hvad det lover, er det skulde man tro når det kommer fra Du Pont, at det kunne finde mange anvendelsesmuligheder i dansk byggeri.

(Skema på side A 94)

Princess Steel

passer fint ind i planen . . . !

Et moderne hus skal selvfølgelig have en moderne vask – og her vælger De rigtigt, når De vælger PRINCESS STEEL, den umagnetiske kromnikkelvask, som fås i 2 typer (3 størrelser). PRINCESS STEEL »smelder« ikke, når der hældes kogende vand i den, og såvel overløb som afløb er dimensioneret så rigeligt, at de kan tage al vandet, selv ved fuldt pres fra hanen.

En helt ny PRINCESS STEEL finesse er den patentanmeldte monteringsmetode: En bøjle i vaskens underkant påsættes en skive, der fastspændes med en kile. Der bruges overhovedet ingen skruer, og derfor får husmoderen en fuldkommen plan, glat og vandtæt flange. Skriv efter prospekt med mål og alle yderligere oplysninger!

DALSØ MASKINFABRIK • BRABRAND

FINÊRKOMPAGNIET

AF 1957 A/S

OREGONPINE

MAHOgni

BIBOLO

ASK

NØD

EG

BØG

AHORN

PADOUK

PALISANDER

GERDASGADE 13
KØBENHAVN, VALBY
TLF. VALBY 1645

HOSTRUPSGADE 9
SILKEBORG
TLF. 3111

SPECIALITETER:

TEAK

SAMT

F I N E L I N E

DEN NYE FINÉR

De forskellige farvekombinationer giver følgende varierende egenskaber:

	Reducerer den ultraviolette stråling med pct.	Reducerer de blændende stråler med pct.	Reducerer den infrarøde stråling med pct.
1. Klar transparent	87	3	2
Amber do.	94	23	15
Rosa do.	97	37	18
Gold do.	99 ^{1/2}	33	15
Blå do.	88	27	14
Grøn do.	97	29	25
Grå do.	88	44	26
2. Kraftig blå	98	52	38
Kraftig grøn	100	54	38
3. Frost grå	97	81	51
Frost grøn	100	82	51
Frost blå	100	91	82

Laboratorieundersøgelser af Sun-X Plastic i $\frac{1}{40}$ mm tykkelse med et Beckman Spectrophotometer på bølgelængderne 320, 500 og 1000 millimicron som repræ-

sentative områder af solspektrets ultraviolette, synlige og infrarøde stråler har verificeret de ovenfor angivne procenter.

Kilde: Sun-X Glass Tinting

EXOPLAST façadefarve anvendes i stadig stigende udstrækning i byggeriet. Fremragende dækkraft og enestående holdbarhed gør EXOPLAST façadefarve til den ideelle maling til beton, murværk og eternit.

EXOPLAST façadefarve er let at påstrykke og giver en ensartet mat overflade, der tørrer på $\frac{1}{2}$ time.

Farvenuancerne spiller i dag en stor rolle, derfor er sortimentet udvidet, så de helt og fuldt dækker øjeblikkets krav.

Økonomisk i brug · Lysægte · Anvendelig ude og inde

Tåler kraftig afvaskning · Vejrbestandig · Holder 1 årevis

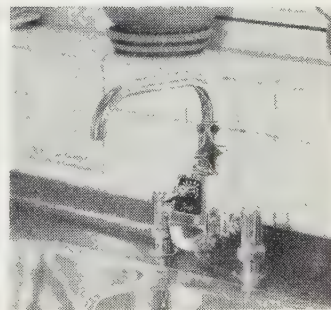
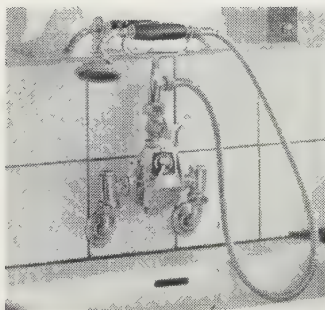
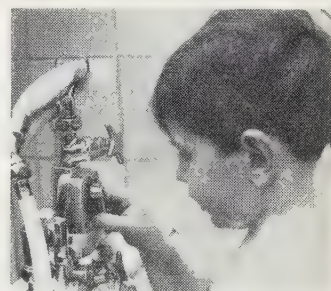
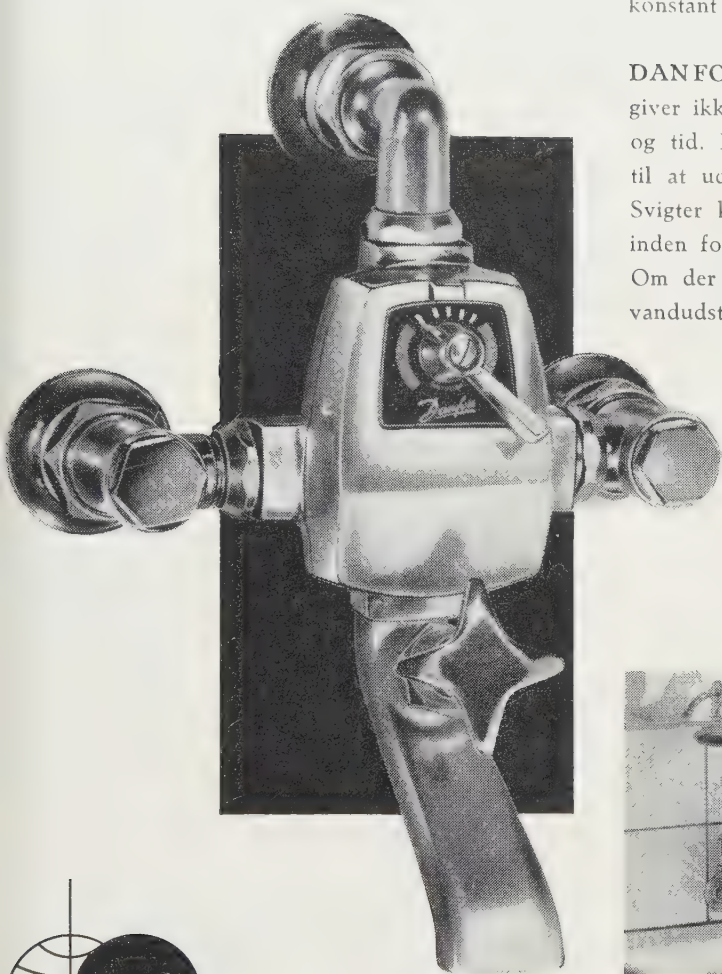
Danfoss

TERMOSTATISK BLANDEVENTIL TYPE BLV-15

kan sikre vand af konstant temperatur til badekar, bruser, håndvask, kokkenbatteri eller hvorsomhelst det måtte ønskes. Blandeventilen kompenserer øjeblikkeligt for tryk- og temperaturvariationer på koldt- og varmtvandsstilgangen og sikrer konstant temperatur uafhængigt af sådanne variationer.

DANFOSS BLANDEVENTIL TYPE BLV-15

giver ikke alene komfort, men sparer både vand, varme og tid. Konstruktive finesser sætter den i stand til at udligne alle trykvariationer i vandledningen. Svigter koldt vandstilførslen lukker ventilen inden for 1 sekund og sikrer således mod skoldning. Om der åbnes lidt eller meget for vandudstrømningen influerer ikke på vandets temperatur.

DANFOSS BLANDEVENTIL TYPE BLV-15

1315

er udført for normalinstallation d. v. s. koldt vandstilgang til højre og varmt vand til venstre.

Alle forskruninger passer til standardfittings, derfor let at montere.

Foruden blandeventilen kan der leveres specielt formgivne fittings, bl. a. haner og kartud.

*Enkel betjening -
let aflæselig skala -
advarselstegn for høj temperatur.*

**FABRIK FOR AUTOMATISKE KONTROLAPPARATER
NORDBORG . TELF. (044) 52222**

KØBENHAVN	ODENSE	AALBORG	ARHUS	HERNING
Tlf. HI 3100	Tlf. 115075	Tlf. 35411	Tlf. 35511	Tlf. 2811

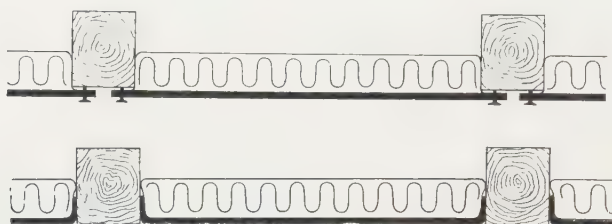

Ny bygningsmåtte

Mineraluldsmåttene er et efterhånden gammelt og anerkendt isoleringsmateriale. Men måtten indsyet i papir var ved at tabe terræn. Mineraluld i formstykker vandt frem, måske navnlig fordi man nu anvender højere isolering.

Dansk Glasuldfabrik har bragt en ny måttetype på markedet, som sikkert igen vil gøre mineraluldsmåtten efterspurgt bl. a. til de nu så yndede listeloft. Både disse lofter og lette ydervægskonstruktioner har været plaget af dårlig vindtæthed og i nogen grad også af kondensvand i isoleringsmaterialet. Mange såkaldte højisolerede huse har på grund af for ringe hensyntagen til disse ulemper vist dårlig varmeøkonomi.

Den nye måtte er omgivet af papir, på den ene side fugtstandsende asfaltpapir og på den anden side vindtæt papir. Der er anvendt klæbning og ikke den ødelæggende syning. Asfaltpapiret er bredere end glas-

Måtten kan anbringes ved sømning af vingerne i bjælkenes underside – eller løst mellem bjælkerne på forskallingen. Dette giver dog mindre tæthed ved bjælkesiderne

uldsmåtten og danner forstærkede vinger langs kanterne. Sømning eller maskinhæftning i denne kant tilstrækkelig til at bære måtten.

Ved at følge fabrikens anvisning kan man i et mindelighed i én operation få en tæt isolering. Kun ved meget kraftige vind- eller fugtpåvirkninger er det fordelagtigere at anvende glasuld i formstykke kombineret med diffusions- og vindtæt pap.

Den nye måtte fås i 90 cm's bredde og tykkelse 20, 30, 50 og 75 mm. Rullelængden er 5 og 10 m.

Varedeklaration

Dansk Varedeklarations-Nævn udsender nu sin anden årsberetning, der indeholder oplysninger om det nævnet udførte arbejde.

Dansk Varedeklarations-Nævn er oprettet i efteråret 1957 som en privat institution ved samarbejde mellem 10 af de store organisationer inden for handel, håndværk, industri og forbrugere.

Nævnets formål er at virke for frivillig anvendelse af oplysende mærkning af varer. Denne mærkning skal bestå i deklaration af indhold og eventuelle egenskaber ved varen.

I de snart tre år nævnet har eksisteret har der fra såvel industriens som fra forbrugernes side vist sig en voksende interesse for at undersøge mulighederne for at gennemføre varedeklarationer. Der er 8 udvalgte områder vedrørende så vidt forskellige vareområder som grøntkonserver, skotøj, elkomfurer, termostatstrygejern

Kuhlmann har forlængst tegnet sig for ...

VERDENS FINESTE TEGNEANLÆG

Franz Kuhlmann KG. i Vest Tyskland er den ældste og største specialfabrik for tegnemaskiner. Den fremragende kvalitet garanterer, at KUHLMANN er absolut billigst - over 25 år gamle KUHLMANN tegnemaskiner fungerer den dag i dag stadig lige præcist i flere af de største industrivirksomheder verden over.

★ **MODEL Zt VI.** Den pladsbesparende søjle-konstruktion er helt uden hydraulik og indstilles hurtigt og legende let. Der findes KUHLMANN tegnemaskiner og tegneborde i modeller til ethvert formål.

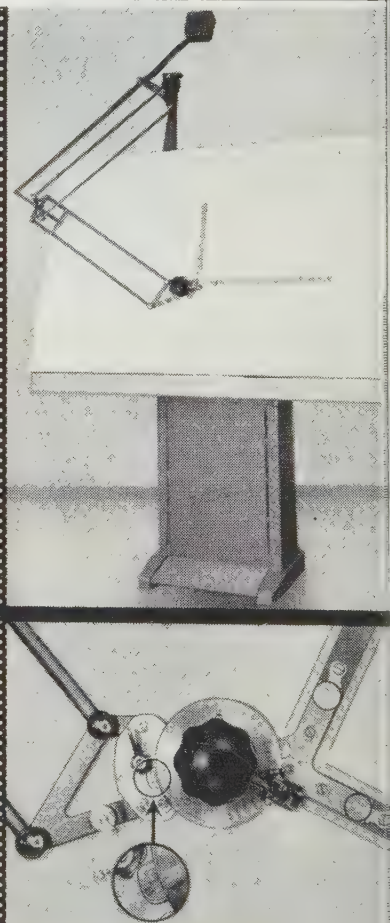
Verdensberømt KUHLMANN præcisions-tegnehoved.

Kun med KUHLMANN tegnehoved er det muligt ved direkte aflæsning på den patenterede dobbeltskala at tegne i en hvilken som helst vinkel indenfor cirkelens 360° uden forudgående omregning. Det indstillelige nulpunkt til basisforskydning, med Nonius for minutindstilling under 1°, betyder hurtigste og højst opnåelige præcision.

KUHLMANN TEGNEANLÆG. - Enerepræsentant for Danmark:

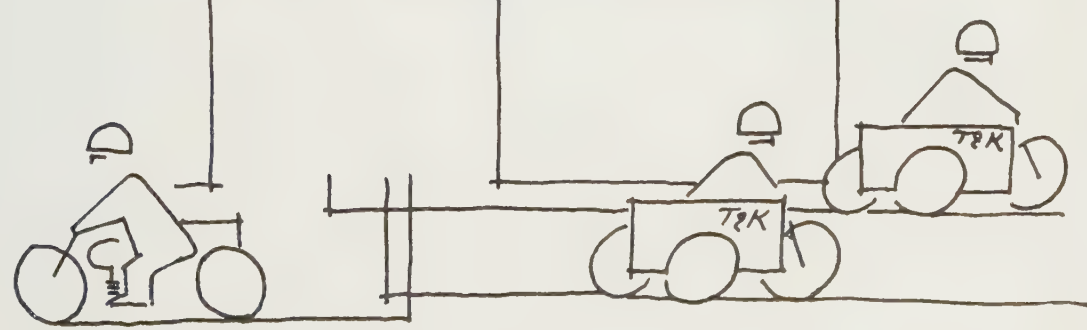
ERLING GAD A/s

Handels- og Ingeniørfirma. Peder Skramsgade 1, København K. Telf. MI 6060
Repræsentant for Jylland og Fyn:
PAUL E. HÄGGQUIST, Finsengade 73, Århus. Telf. (061) 64 707

LYSKOPIERING
FOTOKOPIERING
ZINKTRYK

TUTEIN & KOCH

FARVERGADE 8 — Mi 3630

Ens tid - rigtig tid

fremmer præcision
og arbejdsglæde

Ericsson
LM

URANLÆG

L. M. ERICSSON A/S

FINSSENSVEJ 78 FASAN 6868
KØBENHAVN F. 0132

— En vigtig detalje i intern kontrol!

og farver og lakker. Endvidere har 2 udvalg afsluttet deres arbejde med deklarationer for køleskabe og textilvaskemidler.

Ialt er ca. 70 udvalgsmedlemmer, repræsenterende industri, forbrugere, forhandlere og forskning, beskæftiget med dette arbejde. Til støtte for undersøgelse har nævnet til stadighed kontakt og samarbejde med de nordiske varedeklarationsnævne i Norge, Sverige og Finland.

Forbrugerne har i dag hårdt brug for oplysning om varerne; valget mellem de forskellige varer og kvaliteter bliver stadig sværere med de mange nye materialer og anvendelsesmuligheder. Det er af stor vigtighed at få fyldig oplysning om varen, og dette kan gøres ved *deklaration*, der fortæller nøgterne fakta om varens indhold og dens brugsegenskaber. Så får man de reelle oplysninger, der kan sammenlignes fra vare til vare, og disse kaldes *Varefakta*.

Det tager lidt tid for forbrugerne at læse en deklaration, men det vil lønne sig og gøre indkøbene mindre risikobetonede. Visse egenskaber kan deklareres dog ikke alle. F. eks. er udseendet og smagen egen skaber, som almindeligvis ikke kan deklareres eller kontrolleres. Når man gennemlæser deklarationen får man sandfærdig oplysning, men det bliver for brugerens egen sag selv at afveje kvalitet mod pris.

Deklarationen er ikke nogen egentlig kvalitetsgaranti, men nævnet forlanger dog, at varen skal være brugsejnet, for at den kan blive deklareret.

På alle af nævnet deklarerede varer sidder det lille DVN -mærke i forbindelse med deklarationen som en garanti for, at de givne oplysninger er korrekte.

Vinterbyggerikonsulenterne

Som nævnt i cirkulæreskrivelse af 22. oktober 1959, blev der fra og med vinteren 1959/60 fremskaffet en 3-årig bevilling til videreførelse af den af boligministeriet tidligere iværksatte konsulentvirksomhed vedrørende vinterbyggeri.

Konsulentordningen vil derfor også blive fortsat den kommende vinter. Konsulenterne er:

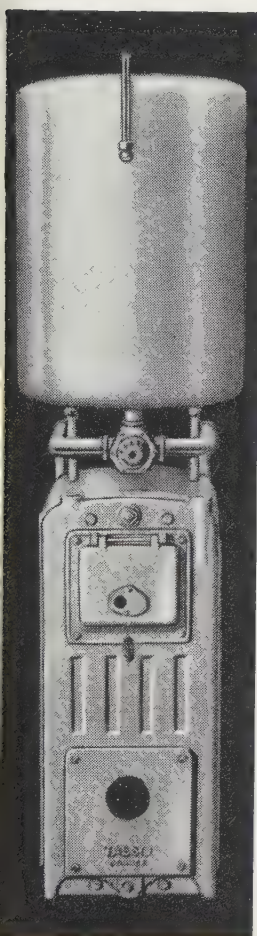
1. Arkitekt O. Gerner Hansen,
Brolæggerstræde 8, København K.
Tlf. Palæ 8485, privat: Bellevue 232.
2. Arkitekt Aksel Skov,
Gertrud Rasksvej 7, Århus.
Tlf. Århus 68255.
Område: Hjørring, Thisted, Aalborg, Randers, Viborg, Skanderborg og Århus amter.
3. Arkitekt Niels Jacobsen, Gredstedbro.
Tlf. Gredstedbro 24.
Område: Ringkøbing, Vejle, Ribe, Haderslev, Tønder, Åbenrå og Sønderborg amter samt Odense og Svendborg amter.

Konsulenterne vil stå til rådighed for såvel statslige institutioner som kommunale og koncessionerede virksomheder, ligesom også private bygherrer samt arkitekter, ingeniører og håndværksmestre vederlagsfrit kan søge råd med hensyn til vinterbyggeriets planlægning og gennemførelse.

Københavns amtssygehus, Glostrup
Arkitekter S.A.F.A. Tpyä, Tpyä og Malmö
Elevbygningen

Monteret med FIONIA-døre fra
DANSK MØBELPLADE- & FINÉRFABRIK
Odense Aktieselskab København

Tasso keudel-UNIT

... det ideelle eet-plans anlæg

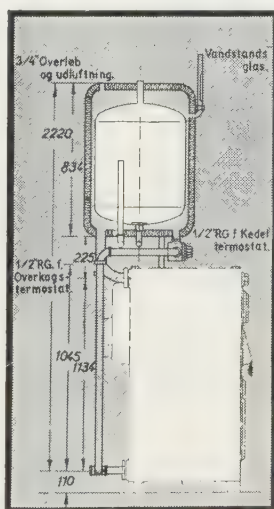
**STÆRKT FORENKLET
KONSTRUKTION
MED 4 AFGØRENDE FORDELE:**

1. Tager kun den halve plads.
Den kombinerede 120 l varmtvands- og 12 l ekspansionsbeholder er monteret lodretstående på toppen af kedlen ... fylder ikke op i fyrrummet.

2. Kan monteres på den halve tid! Leveres i 2 dele - keudel og kombineret varmtvands- og ekspansionsbeholder - lige til at sætte sammen. Intet tilpasningsarbejde ... intet besvær med vægfæste.

3. Forsynet med TASSO shuntventil, der giver anlægget en særlig høj varmtvandskapacitet. Ledepladen ved koldtvarsindløbet muliggør taping af store mængder brugsvand uden væsentlig temperaturfald.

4. Økonomisk. Billig i anskaffelse og montering ... ekstra økonomisk i drift ... lang levetid. Den kompakte konstruktion reducerer varmetabet til et minimum, og shuntventilen sikrer største effekt, både ved sommer-, overgangs- og vinterfyring.

TASSO SHUNTVENTIL -
anlæggets kerne - har tre indstillinger og hul aksel for evt. montering af oliefyrstermostat ... sørger for effektiv kontrol af fremløbstemperaturen.

Vinter = V.

Fremløbstemperatur = brugsvandstemperatur, hele anlægget åbent for cirkulation.

Overgangstid = O.

Kedelvandet opblandes efter at have passeret varmtvandsbeholderen. Brugsvandstemperatur 15-20° højere end fremløbstemperatur.

Sommer = S.

Helt radiatorsystemet spærret. Kedelvandet returnerer på selv-cirkulation efter at have passeret varmtvandsbeholderen.

- kan monteres på enhver TASSO-KEDEL fra 1,3-4,9 m².
Rekvirer yderligere oplysninger - herunder officiel prøverapport fra Danmarks tekniske Højskole.
Leveres gennem grossister og installatører i centralvarmebranchen.

TASSO ODENSE

KEDEL- OG RADIATORFABRIKEN . TLF. (09) 13 29 11
SALGSKONTOR I KØBENHAVN: TLF. CENTRAL 3379

TIL

VINTERBYGGERI

BRUG

»SOLIFROST«

et „Cementexa“ produkt

TIL ALLE SLAGS CEMENTARBEJDER

Gør frostdage til
arbejdsdage...

HOLGER ANDREASEN

Islands Brygge 41 - København S
Telefon Asta 1540

Indholdsfortegnelse for artikler på annoncesiderne

Arkitekten 17/1960

Lurmærkede énfamiliehuse	A 60
Byggeteknisk orientering	A 60
Pudsning med maskine	A 60
Førfremstillede etageadskillelser	A 60
Værktøj og spånplader	A 60
Håndvask og bidet i ét møbel	A 60
P.V.C. kanter til betontrapper	A 60
Døre lukkes sagte med plastic-faller	A 60
Meddelelser fra D.A.L.	A 60
Adresseforandringer	A 60
Meddelelser fra A.A.	A 60
Nye medlemmer	A 60
Sådan siger de andre	A 60
Ridderslagne arkitekter	A 60
ATS udskriver stor arkitektkonkurrence mellem danske arkitekter	A 60

Arkitekten 18/1960

Nyerhvervelser på Kunstmuseet	A 70
Byggeteknisk orientering	A 70
Byplanlægning i Sovjetunionen	A 70
Meddelelse fra Dansk Standardiseringsråd ...	A 70
Meddelelser fra D.A.L.	A 70
Adresseforandringer	A 70
Sådan siger de andre	A 70
Hvor skal jeg parkere min fabrik	A 70

PLASTICFOLIEN
TIL BYGGEINDUSTRIEN

ISOFOL

CEMENTA A/s

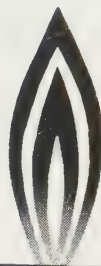
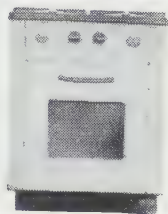
KVÆSTHUSGADE 1 • KØBENHAVN
TELEFON: PALÆ 3269

Gas er den ideelle energikilde til alle opvarmningsformål i industrier og boliger.

Gas er lynhurtig, renlig og trinløs regulerbar, og de moderne gaskomfurer er en prydd for ethvert køkken.

Ved moderne byggeri skjules ledningen, og måleren kan undgås i køkkenet.

BYG MED GAS

Den ideelle fjernvarme er gasradiatorer og gasfyr, og varmtvandsforsyning med fuldautomatiske gasvandvarmere giver den billigste og hurtigste form for varmt vand til køkken og bad.

Installer ASCOT 512 den ny gasvandvarmer med den fuldkomne kontrol

Den ny Ascot 512 repræsenterer det nyeste fremskridt på gasvandvarmerens område forenet med traditionel britisk kvalitet i materialer og fremstilling.

TEMPERATURVÆLGER

Temperaturvælgeren kontrollerer udløbstemperaturen fra ca. 35° til 65°C. og giver husmoderen mulighed for aftapning af varmt vand i den ønskede temperatur.

KONTROL MED GAS OG VAND

Den indbyggede gas- og vandmængderegulator garanterer en konstant udløbstemperatur. Stophaner for gas og vand følger med apparatet.

NEM INSTALLATION OG VEDLIGEHOLDELSE

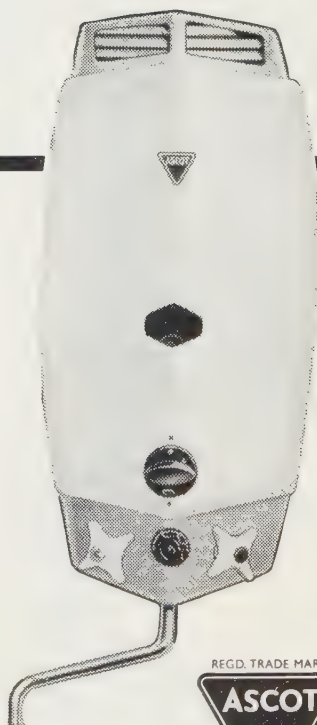
Ascot 512 er let at installere og vedligeholde. Kappen samt top- og bundplade kan hurtigt aftages således at alle dele er let tilgængelige. Den rustfri stålbrænder og det robuste forbrændingskammer kræver meget lidt pasning.

ALSIDIG ANVENDELSE

Ascot 512 leveres til by- eller flaskegas. Alle modeller er specielt konstrueret til let omskiftning fra den ene gasart til den anden.

Den leveres også uden blandingsbatteri kun til fjernaftapning (512/I).

Type	belastning	ydelse	højde	bredde	dybde
bygas G512 & G512/I	167 kcal/min	125 kcal/min	59 cm	26 cm	21 cm
flaskegas B512 & B512/I	160 kcal/min	125 kcal/min	59 cm	26 cm	21 cm

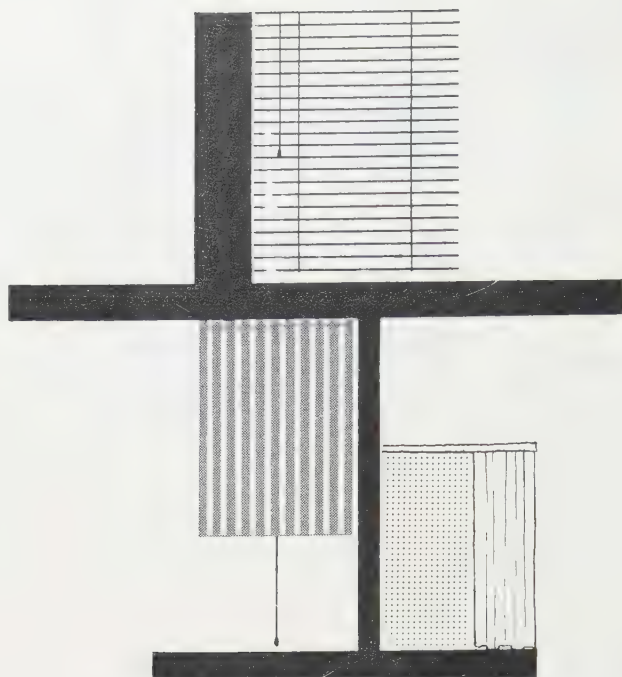

REGD. TRADE MARK

ASCOT

Generalagent: N. CHR. HVIID & SØN
Sølvgade 11, København K. Telefon Minerva 5145

Forhandles af grossister i rør- og sanitetsbranchen

PERSIENNER
RULLEGARDINER
GARDINSTÆNGER

... navnet for det nyeste og bedste

Arkitekten 19/1960

Byggeteknisk orientering

Bekæmpelse af fugtskader på ydervægge A 7
Kontorbygningers særlige akustiske problemer A 7
Et nyt slidstærkt gulvmateriale A 7
Meddelelser fra D.A.L.
Ledig FN-ekspertstilling i Monrovia A 7
Sådan siger de andre
København fik den bedste lufthavn, der kunne
fås. A 7

Arkitekten 20/1960

Boligspørgsmålet til debat A 7
Sanering og byfornyelse A 8
Fra Socialpolitisk Forenings sommermøde A 8
Meddelelser fra D.A.L.
Adresseforandringer A 8

Arkitekten 21/1960

Byggeteknisk orientering

Nyt fra typehuskontoret A 8
Kontantlån til énfamiliehuse A 8
Meddelelser fra D.A.L.
Ledige FN-ekspertstillinger A 8
Adresseforandringer A 8
Sådan siger de andre
Chok i Rom A 8
Formalisme A 8
Er saneringsloven en fare for de gamle by-
billeder A 8

Bekendtgørelse

Det bekendtgøres herved, at boligministeriet den 11. oktober 1960 i medfør af lov om byplaner, lovebekendtgørelse nr. 242 af 30. april 1949, har stadfæstet den af Københavns kommunalbestyrelse den 19. maj 1960 vedtagne byplanvedtægt med tilhørende plan for et område på Christianshavn, omfattende ejendommene matr.nr. 203 A og 203 B Christianshavns kvarter ved Langebrogade. Tinglysning af vedtægten på ejendomme vil herefter finde sted i henhold til byplanlovens § 10.

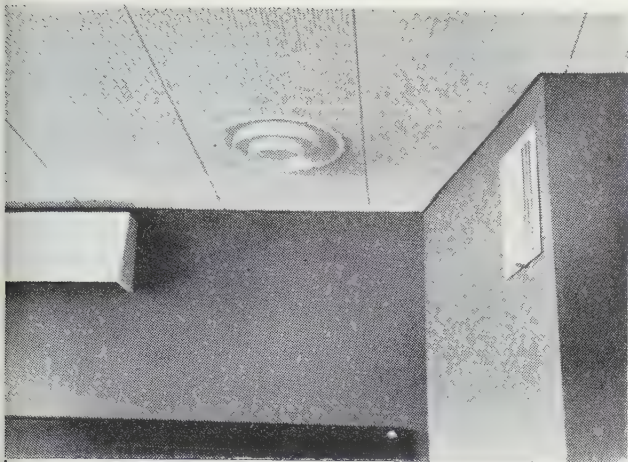
Københavns magistrats 4. afdeling, den 27. oktober 1960

BYNX BESLAG

Marienburgvej 28 - Telf. 4740 - 4739

BYNX FABRIKER - RANDERS

svært beslag fra kr. 90,-
do. med **SKF** kuglelejer kr. 99,-

AKUSTA anvendt på Frederiksberg Gymnasium

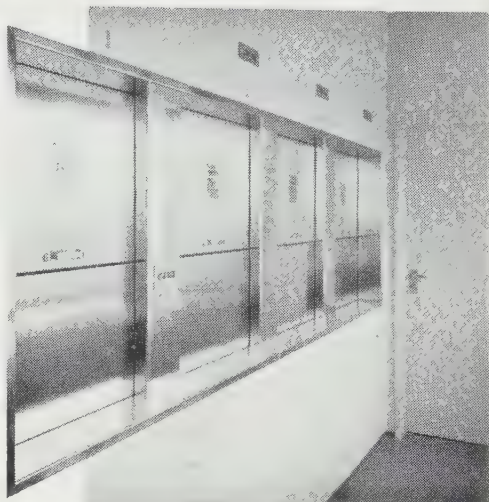

FABRIK FOR BRANDFRIE
AKUSTISKE PLADER AF
GIPS OG ASBEST M. M.

AKUSTA

Sandager 10, Glostrup. Tlf. 96 57 05

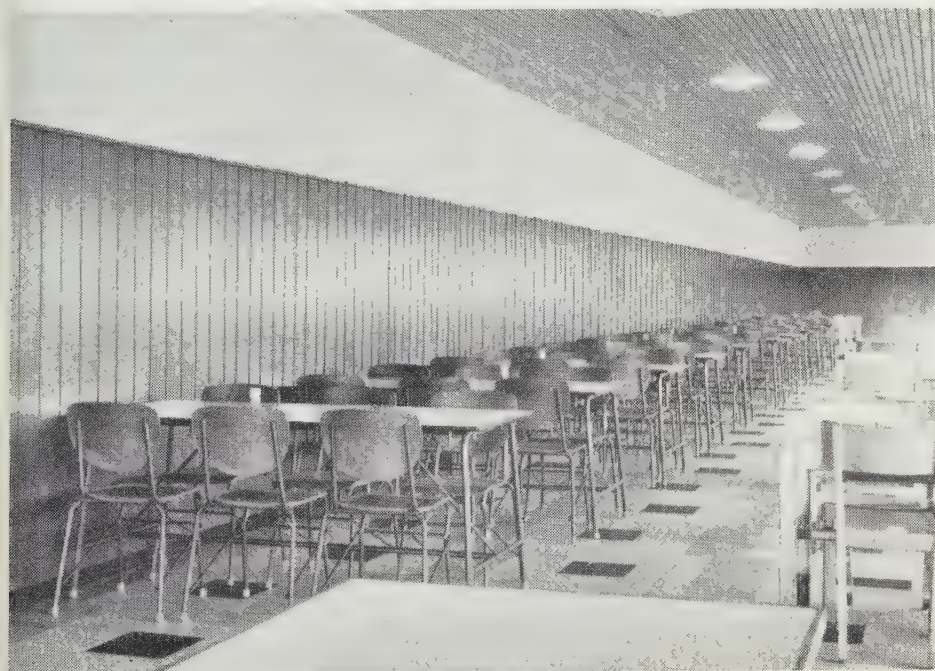
THRIGE

Køkkenelevatorer på ROYAL Hotel, København

KØKKENELEVATORER

*til hoteller og
restauranter*

VEDEX PANELER

er ca. 6,5 mm tykke krydsfiners-plader af afrikanske træsorter og fås i fire standardfarver, teak, nød, lys mahogni og mørk mahogni. Med ca. 13 cm mellemrum er panelerne forsynet med v-formede riller, der opdeler dem i plankefelter og giver dem et smukt og roligt udseende.

Panelerne er 122 cm i bredden svarende til 9 plankefelter og fås i længderne 152, 183, 213 og 250 cm. De er fuldt færdigbehandlede fra fabriken – bejdsede, lakerede med speciel syrehærdende lak, afslebne og polerede.

Vedex panelerne opsættes på et skelet af $\frac{3}{4}$ " \times $1\frac{1}{2}$ " lister med lodrette lister med ca. 40 cm mellemrum.

*Kantine. Bygherre: Nordisk Ventilator Co. A/S, Næstved
Arkitekt: Arkitekt- og Ingeniørfirmaet H. C. Friis og Johs. Jørgensen, Næstved
Vægbeklædning: VEDEX paneler*

VEDEX **PANELER**

**A/S DANSK
SKOVINDUSTRI**

Krydsfinerfabrikken
Vordingborgvej 78, Næstved
Tlf. Næstved (03 725) 3400

Der er grokraft i planter fra Hørsholm

Hørsholm Planteskole

Folehavevej
H. Glæsel . Tlf. Hørsholm 118-119

Alle planteskoleartikler føres

Specialitet:
**STEDSEGRØNNE PLANTER
SIRBUSKE, ROSER M. M.**

Kom og se! Åben søndag form.
i plantesæsonen

Forlang vort store nye
illustrerede katalog med priser

**Varerne bringes overalt
i Nordsjælland, København
og omegn m. m.**

A/s BOLIND

INDKØBSCENTRAL FOR BOLIG- OG BYGGEINDUSTRI

Mursten og cement

Trappelsøb

Vaskerianlæg

Kedelanlæg og radiatorer

El- og gaskomfurer

Gulvbelægning

Køleskabe

Varmemålere

Banegaardspladsen 1° V . Tlf. Minerva 688

SNEDKERARBEJDE

TØMRERARBEJDE

INVENTAR

TH. PEDERSEN & SØNNER

Frederiksgade 74

Tlf. 2 07 65

Meddelelser fra
**AKADEMISK
ARKITEKTFORENING**
Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Legater

Af Arkitekt Kgl. Bygmester Wilh. Wolf og Hustru Telva Wolf's Mindelegat til fordel for en Arkitekt uddeles i december 1960 en portion på kr. 400,00 til en ældre akademisk uddannet arkitekt eller en sådans enke eller uforsørgede datter.

Af Arkitekt Richard Leopold Bergmann og Hustrus Legat uddeles i januar 1961 en portion på kr. 500,00. Legatet tildeles en gift arkitekt, som er medlem af Akademisk Arkitektforening, fyldt 50 år og som virker som arkitekt. Trang og værdighed forudsættes for at komme i betragtning.

Understøttelse fra Akademisk Arkitektforening's Understøttelsesfond kan endvidere søges af enker og børn efter foreningens indenlandske medlemmer, samt af medlemmer, der ved sygdom eller anden uforkyndt årsag er kommet i en sådan stilling, at de trænger til midlertidig understøttelse. Ansøgning sker på særlige blanketter, som udleveres fra A.A.s sekretariat.

Ansøgninger med fornødne oplysninger indsendes i alle tre tilfælde til bestyrelsen for Akademisk Arkitektforening's Understøttelsesfond, Bredgade 66, K, inden 1. december 1960.

Nye medlemmer

Andersen, Nils, bolig Knabrostræde 19, K, tlf. By. 1207.
Christiansen, Finn Arne, bolig Søborg Parkallé 212, Søborg.
Fobian, Johan Peter, bolig Jul. Thomsensgade 7, 5. th., V, tlf. Lu. 1023.
Kofod, Ib Dithmar, bolig og tegnestue Vejlemosevej 9, Holte, tlf. Holte 481.
Clausen, Christian, bolig Keltisvej 69, Bagsværd.
Stork, Jes Willadsen, bolig Lucernevej 35, Vanløse, tlf. 70 53 18.

Meddelelser fra
**DANSEE
ARKITEKTERS
LANDSFORBUND**
Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Spørgsmål vedr. konkurrencen om reguleringsplan for Tokerud-feltet i Oslo

Foranlediget af en forespørgsel gør konkurrenceinnbyderen opmærksom på at betegnelsen 10 da på side 6, 20. linje o. f. i konkurrenceprogrammet er ensbetydende med 10.000 m².

METALBOGSTAVER · SKRIFTER

**KØBENHAVNS
SKILTEFABRIK**

Knabrostræde 9
C. *693

SIIM MARCUSSEN

LÆSSØESGADE 11
Tlf. Central 1158
Tlf. Luna 445

CENTRALVARME
Damp . Vand . Luft

H O B E N C O A /
H Y L L I N G
T L F : 1 1 8 - 1 2
H O B E N C O A /
H Y L L I N G
T L F : 1 1 8 - 1 2
H O B E N C O A /
CAUDEX
D Ø R E
H Y L L I N G
T L F : 1 1 8 - 1 2

Rådgiv. ingeniør

Bygningsinstallationer

*

Luftteknik

*

Jernkonstruktioner

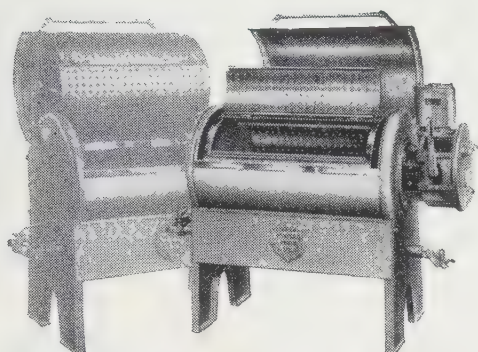
H. E. SØRENSEN M. afl.

Østerbrogade 84, TR. 243

Bolig:

Katrinédalsv. 35, Vanl., Da 4874

Nyborg
VASKERIMASKINER

*Vaskemaskinen —
med udtagelig tromle*

HANS L. LARSEN
NYBORG JERNSTØBERI

Grundl. 1841

NYBORG
76

KØBENHAVN
C. 3871

AARHUS
2 30 52

Silikonat

mod Regn og Fugt
til Mur- og Tagsten m. m.

V. Meyer
BYGNINGSMATERIALER

NIELS JUEL'S GADE 9 · KØBENHAVN K · MINERVA 3525

**GRECO
DØRE**

FABRIK
N. HELMER HENRIKSEN
KYSTVEJ AARHUS TELF. 24700
FORHANDLERE OVERALT I DANMARK

Fibo **BETON
KLINKER**

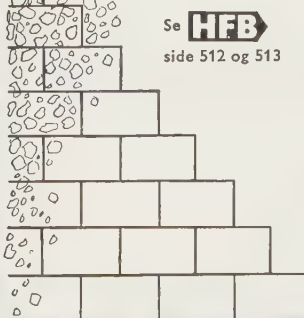
— de lette og stærke betonklinker
med den ubrudte cellestruktur —

ER VÆRD AT ARBEJDE MED

leveres i sorteringerne 0-3, 3-10 og
10-20 mm — Forsendelse overalt

Tal med Deres forhandler om **FIBO**

Se **HFB**
side 512 og 513

FISKBÆK BETONKLINKERFABRIK
FISKBÆK PR. HERBORG
TLF. HERBORG 12

PLASTIC TIL VÆGGE

Vi leverer med og uden opsætning

GALON - PeVeCette - STIGOLON

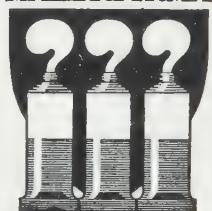
- lysægte
- tåler slag og stød
- vandtæt
- kan erstatte fliser

Gustavsen
Vægbeklædning

ST. KONGENSGADE 92
BYEN 9330 (3 LEDN.)

Se **HFB** side 425

MALERFIRMA

**ROBERT
RASMUSSEN**

Skt. Gjertrudsstræde 6
Central 202 og 11.302

C. MØLLMANN & CO.

MALERMESTRE

NØRREGADE 18

TLF. MINERVA 1404

BETONYL

PLASTIC BETONEMULSION

Til udbedring af skader på

BETON

Kan udlægges i millimertynde lag
Hæfter uadskilleligt til underlaget

Forlang brochure

AKTIESELSKABET

WILLIAM BOAS

FREDERIKSGADE 11 · KØBENHAVN K · C. 236

Brugskunst

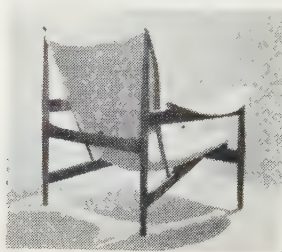
Møbler

Textiler

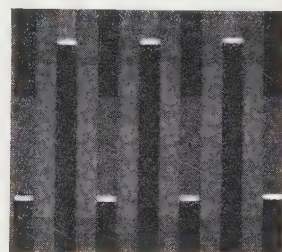
Lamper

I denne bog har man samlet de bedste eksempler fra de senere år, alle arbejder, der har bestået deres prøve. Man har afholdt sig fra det sidste skrig til fordel for et velafvejte udvalg, som foreløbig vil indtage en fremskudt position indenfor de 3 emnegrupper møbler, tekstiler og lamper.

Bogen appellerer således til alle, der interesserer sig for moderne dansk kunsthåndværk og boligindretning. Den er også velegnet som opslagsbog på tegnestuerne. Der er oplysninger om tingenes materiale, udførelse, størrelse og priser. Teksten er på dansk, engelsk og tysk. Bogen er indbundet og i kasette og koster 28 kr.

Stol tegnet af Finn Juhl

Stoftryk af Marie Gudme Leth

Lampe tegnet af Jørn Utzon

ARKITEKTENS FORLAG

Nyhavn 43

København K

Minerva 6200

· SDR FELDING

A/S JUTLANDIA · DØR OG MØBELPLADEFABRIK · SDR FELDING · A/S JUTLANDIA · DØR OG MØBELPLADEFABRIK

JUTLANDIA DØREN

· SDR FELDING

A. BARTHOLDY & SØN

TØMRERMESTRE
ENTREPRENØRER

JUNGGREENSVEJ 8, TLF. 71 18 09 & 71 11 35

MYNSTERSVEJ 12
VESTER 9982

TØMRERMESTER

P. JUL. HANSEN

SOLSORTVEJ 49
GOTHÅB 1380

Monies & Andersens Eftf. A/s

K. K. L. Simonsen's eftf.

Centralvarme, sanitære installationer, højtryksledninger
M-A-skiner

Frederiksborggade 22, K
Tlf. Minerva *2314

Se **HFB** side 582

Herr arkitekt!

Vi giver Dem med glæde
alle oplysninger
om vore varmluftanlæg –
ring til os på 98 10 37

Scanoterm
OLIEFYR

KROGSHØJVEJ 30
BAGSVÆRD

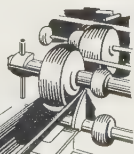
E. PIHL & SØN Uraniavej 12
Murer- & Entreprenørfirma

Indehavere

C. Pihl & K. Langvad, *Civilingeniører*

Hurtigere opsætning

Tids- og
pengebesparende

„ARNI“
FABRIKS-
FREMSTILLEDE

TAGRENDER
I HELE LÆNGDER

Spørg Deres forhandler eller

MASKINFABRIKEN „ARNI“ A/S
HOWITSVEJ 43 . KBH. F . GO 2347

DAFOLEUM

*

det stærke
GULV

A/s DANSK ASFALTFABRIK

Ø. Teglgade 7, SV . Tlf. Hilda 1648

Odense
Tlf. 3681

Aarhus
Tlf. 3 38 44

Nysted
Tlf. 87 11 88

ALT
malerarbejde
TILBYDES

BØRGE W. NIELSEN malermester

SCHACKSGADE 3 B
MINERVA 2041, LOKAL 4
PRIVAT: PALÆ 4249

**Læg vægt på kvalitet -
isolér med VAKUSKUM**

- * VAKUSKUM forbedrer k-værdien på en alm. 31 cm teglstensmur med 80% - nemlig fra $k = 1,5$ til $k = 0,3$. Den optimale tagtykkelse er netop 8 cm.
- * VAKUSKUM vejer 9 kg pr. m^3 , derfor kan vi uden forbehold yde garanti for holdbarhed.
- * Vejledende pris: Kr. 105,- pr. m^3 indsprøjtet.

DANSK FIBERPLASTIC

Tietgens Alle 106. Odense. tlf. (09) 11 27 46
Teknisk kontor:
Vilvordevej 51. Charlottenlund. tlf. (01) 66 Ordrup 1488

O. HANSEN & R. J. MØLLER
BYGNINGS- INVENTAR- OG MASKINSNEDKERI

BEFAS KØKKENELEMENTER

Islevdalvej 93, Brønshøj

Telf. 94 62 10

Se **HFB** side 316

STILLING TILBYDES

Arkitekter. I forbindelse med projekteringen af Danmarks Tekniske Højskole i Lundtofte søges

Selvstændigt arbejdende arkitekt til projektering af laboratorie-, auditorie- og specialbygninger, arkitekt eller konstruktør der kan forestå arbejdet af beskrivelser, eventuelt i forbindelse med konduktørarbejde, arkitekt eller konstruktør til rent konduktørarbejde.

Arbejdets omfang medfører naturligt en opdeling af projekterings- og tilsynsarbejdet i afgrænsede afsnit, der hver for sig vil kræve selvstændigt arbejdende arkitekter. Lørdag fri. Henvendelse *Eva og Nils Koppel*, arkitekter M.A.A., Lundtoftevej 100, Lyngby. 88 05 88.

Arkitekt eller bygningskonstruktør, som kan arbejde selvstændigt søges omg. til projektering og tilsyn. Opgaver: hovedsageligt bolig- og fabriksbyggeri. *Willy Christensen M.A.A.*, Vesterbro 127, 11. sal, Aalborg. 2 27 50.

Arkitekt med afgang fra Akademiet kan få alsidigt arbejde på min tegnestue under behagelige arbejdsvilkår. *N. Blinkenberg, M.A.A.*, Brodregade 15, Randers, tlf. 671 - 672.

Arkitekter med tegnestueerfaring søges. Helst med kendskab til inventararbejde. Tiltrædelse snarest. Lørdag fri. *Karen & Ebbe Clemmensen, GE.* 6880.

Yngre dygtig arkitekt søges som medarbejder på min tegnestue. *Knud Peter Harboe*, Skovvangen 16, Charlottenlund.

Yngre arkitekt eller konstruktør med god tegnefærdighed tilbydes varig stilling ved projektering. Alsidige opgaver, god løn og lørdagsfri. Henvendelse arkitekt M.A.A. *Mogens Black-Petersen*, Solbakkevej 56A, telefon Ordrup 1632.

Tegnestueservice for arkitekter. *H. Nannestad*, arkitekt M.A.A. Telefon 95 05 06

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania**, Minerva 428.

★

Mursten
Tagsten
Mørtel
Cement

Aktieselskabet

FAXE KALKBRUD

Hovedkontor: Frederiksholms Kanal 16
København K. Telefon: Central 9123

GOTH. 9212
GOTH. 2441

HOVERBY

ALLEGADE 23

Aug. Harders Eftf.
ALFR. JENSEN

✱

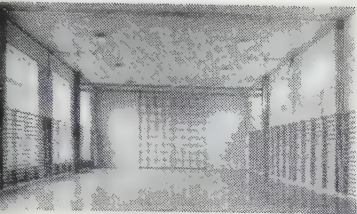
Gelændersnedker

✱

Allersgade 4 . Taga 3765
Privat: Valby 3399

HOLGER THAARUP
MALERMESTER

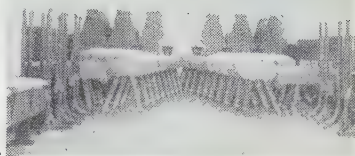
CHARLOTTENLUND
LILLE FREDENSVEJ 7
TELF. ORDRUP 618

FIRMA POUL MADSEN DONS

Poststation: Alminde
Godsstation: Kolding
Telefon: Aagaard 200

GYMNASTIKREDSKABER

5 års garanti

PÅ HVER MÅTTE
FRA VOR FABRIK

MATERIALER

Gummilameller med impr.
lister i bøg, teak eller let-
metal

FARVER

sort, rød eller grøn efter
ønske

STØRRELSER

Efter ønske og i højderne
20, 25 og 35 mm (med let-
metal dog kun i 20 og
25 mm)

Forlang tilbud

SYEJBÆK

Lamel Gumminittfabrik's

Svejbæk - Tlf. 55 & 79

C. H. Jensen, Marconivej 2, Århus, Tlf. 4 39 88

A. Ramsing, Glentevej 1, Fredericia, Tlf. 1751

Birger Pedersen, Malmbergsvej 34, 2,
Gl. Holte. Tlf. 80 26 65

C. Smidt Johansen, Tycho Brahes Allé 6,
Kbh. S, Tlf. ASta 2992

VERMICULIT

til indblæsning i ydermure
efter -

AERO SYSTEMET

ca. 10.000
huse isoleret

VERMICULIT er godkendt af Boligmi-
nisteriet, Københavns Magistrat og Byg-
ningskommissionernes Fællesudvalg.

Indhent oplysninger og forlang special-
brochure hos en af de over 100 trælast-
og bygningsmaterialeforretninger landet
over, der disponerer over AERO-indblæs-
ningsmaskiner.

A. Rindom . Kampmannsg. 2 . Kbhvn. V . MI *2222

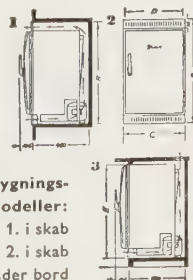
Et luksus-køleskab til en populær pris

Star KØLESKAB

ABSOLUT EN TOPSTAR... 80 l.-111 l. frostbox

Populær blandt forbrugere for gennemført prak-
tisk indretning og enkel, elegant formgivning.
Anerkendt af fagfolk for fuldendtkonstruktion og
tekniske finesser, der giver STAR alle fordele med
hensyn til økonomisk drift og rationel husholdning.
Se skitserne med mål og tekniske data.

Model	A mm	B mm	C mm	D mm	E mm
„A“	865	880	520	505	790
„B“	890	905	575	560	815

Indbygnings-
modeller:

1. i skab
2. i skab
3. under bord

Højde 755 mm - bredde 500 mm - dybde 550 mm (incl. dør)

Fabriken **Star** Stige Fyn-Tlf. (09) 11 18 82

ZENITH

Byg
billigere
hurtigere
bedre

FUNDAMENTBLOKKE

GODKENDT TIL
BYGGERI MED
STATSSTØTTE

Ang. tekniske oplysninger se **HFB** side 35

KUNSTMARMOR STUK

Peter Ove Christensens's Eftf.
v/ Nordahl Petersen

Stukkatur & Kunststensfabrik

Glentevej 69 - Kbhvn. NV
TA. 230 - TA. 6333

Se **HFB** side 433

TØMRERSVENDENES AKTIESELSKAB

Alt tømrerarbejde udføres

DEGNEMOSE ALLÉ 28 TELEFON 60 11 33

BETON Cyklostativ WB - elementer -

eks.

WB 4-II

kan fra

15 forskellige typer

igen på lager
sendes overalt
billigst - bedst

EVA 351

K.T. DAMGÅRD-JENSEN

TELEFON 315 55 - ÅRHUS - ROSENKRANTZG 12
LYSKOPI · ZINKTRYK · TEKNISK FOTO · MASKINSKRIVNING

Sådan siger de andre

Dansk skoleudstilling i Tyskland

I *Hannoversche Presse* omtales d. 6. oktober åbningen af den danske skoleudstilling. Det hedder bl. a.:

Hannover er den første station for en vandreudstilling „Danske Skoler“, som de danske arkitekters generalsekretær Bent Røgind ved åbningen i den kommunale byggeforvaltnings hus betegnede som et betydningsfuldt bidrag til venskabeligt samarbejde med VFR i Tyskland. Ved den betydningsfulde lejlighed var også Danmarks gesandt i Bonn, Helge Knudsen, kommet til Hannover.

På den lille, men meget instruktive udstilling vises ved et dusin eksempler danske arkitekters nyeste eksperimenter på skolebyggeriets område. Pavillonskolerne er åbenbart den fremherskende. Alle skoler er stilfulde og for det meste også meget kostbart anlagt. I de fleste skoler ligger klasseværelserne enkeltvis ved fælles indgangene, d.v.s.: i separate tilbygninger. Rummene er principielt meget høje og lyse; træ er fremherskende som byggemateriale.

I Danmark har man allerede i lang tid taget afstand fra fleretages skolebyggeri, og man afslår også alle kompromiser, som af finansielle grunde og på grund af byggepladsknaphed ofte kommer i stand i Forbundsrepublikken, idet der ved siden af énetages klasseføles bygges en fleretages centralbygning.

Ernst-Friedrich Brockmann, formanden for Tyske Arkitekters Landsforbund, nævnte i en tale ved udstillingens åbning, at det danske skolebyggeri allerede længe har været et forbillede for Nordtyskland og at der derfor fra arkitekternes side kan regnes med stor interesse for de viste eksempler.

Værdigt udtryk for dansk form i USA

Politikens arkitektmedarbejder, Svend Erik Møller, har været i USA, hvor han blandt andet besøgte den nye danske ambassade i Washington. I *Politiken* den 16.10. 1960 skriver han om sine indtryk blandt andet følgende:

Det er blevet et hus med mange gode kvaliteter. Velsagtens et af de mest vellykkede fra arkitekt Vilhelm Lauritzens hånd. Det ligger i udkanten af diplomatisk kvarteret med naboskab til en park, der dog ikke er pænt friseret som de danske, men nærmest hvad man ville kalde en tæt urskov af alverdens vildt voksende træer i glødende efterårsfarver. Bygningen er i to etager, opført af beton og beklædt med hvid amerikansk marmor, grå skifer, og i underetagen med bornholmske klinker, og den er skarpt opdelt i en kontorbygning og en bolig for ambassadøren - i stueetagen den repræsentative bolig og på første sal den rent private. For enden af ambassadørboligen ligger en fløj med værelser til de tjenende ånder, under kontorbygningen en bolig for en ambassade-embedsmand, som skal fungere

Malerfirmaet
PETERSEN & ANDERSEN
 GRUNDLAET 1896 INDEHAVER SVENRIK RUFF
 H. C. ØRSTEDSVEJ 22 B · CENTRAL 2365
 KØBENHAVN V

STEEN NIELSEN

MALERMESTER

TELEFON EVA 4955

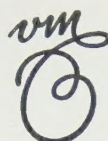
Vesterbrogade 15

MALERFIRMAET

AXEL SEEHUSEN

Central 3670

Aktieselskabet

V. M. BROCKHUUS

Bygnings- og inventarsnedkeri
 57, Gl. Køgelandsvej · Tlf. C. 11.012

J. Chr. Petersen's Papirhandel

TELF. C. 243

Se **HFB** side 750, 751, 752, 753 og 754

Specialitet:

TEGNEARTIKLER

Zinktryk og Lustryk

*Byen 7457 - Byen 3514

ATELIER ALFA

Lyskopieringsanstalt
 Frederiksborggade 1

★

LAURIDS JENSEN & Co's Fabrik C. 2410

LÆRKEVEJ 17 · KØBENHAVN NV

5 LEDNINGER

FABRIKEN GRUNDLAET 1919

INDEHAVER: FABRIKANT LAURIDS JENSEN

Se **HFB** side 56 og 57

Vi udfører: Metal- og smedearbejde
 Trukne metalprofiler
 Markiser
 Montering af
 fødevarerbutiker

HANS KONDRUP

TØMRERMESTER

MASKINSNEDKERI

Vangedevej 44, Gentofte 7110 & 7109

BRDR. CARNERA

GRUNDL. 1902

Mosaik

Terrazzo

Cementvarer

Granitgulve

KONTOR:

Ndr. Fasanvej 99 · Goth. 8007

FABRIK:

Kastanie allé 14 · Damsø 4265

Lars Jørgensens Enke

v/ H. M. Jensen Brydegaard

BYGNINGS-, INVENTAR- OG MASKINSNEDKERI

Wesselsgade 20 · København N · Telf. Central 4647

FRODE OLSEN & CO. SNEDKERI A/S

ØRESUNDSVEJ 145 · TELEFON C. 592 - 14.092

Peter Johansen

Tømrermester

Runebergs Allé 22

Tlf. Søborg 145 - 1729

Glarimester **K. GUHLE's EFTF.**

J. Søndergaard Hansen

Bygningsarbejde, reparation,
 blyvinduer, spejle

Lager af alle glassorter

Nyhavn 31 · København K · Telefon Central 7669

L. A. LARSEN & SØN

Blikkenslager og aut. gas- & vandmester

LØNGANGSTRÆDE 21

Telefon Byen 6946

anbefaler sig med alt til faget henhørende

BYGNINGSSNEDKERNES A/S

Hillerødgade 30 - København N

Maskinsnedkeri og Listefabrik

Alt Bygningsarbejde udføres

Telefon 14769 · 11234

PREVENIT

SE SIDE 77 I SUPPLEMENT TIL GB3

P. A. Klinge's Eftf. Holmbladsgade 128 Central 10 775

GLASVÆGGE

får stuen til at virke større. De er allerede nu uløseligt forbundet med den nyere arkitektur med dens stræben efter harmoni i form og funktion.

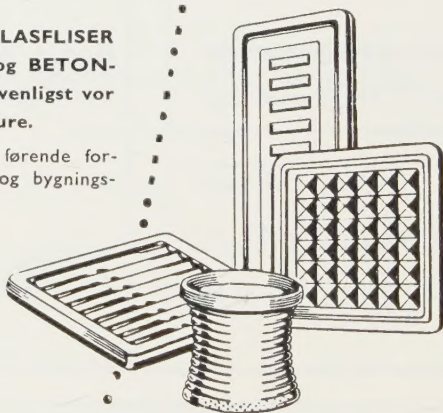

Overbevisende egenskaber

har ved rationelt byggeri gjort glasfliserne uundværlige. De er usædvanligt stærke overfor tryk, lysgennemtrængelige og hygiejniske. Samtidig virker dette byggeelement meget dekorativt, forhindrer uønsket gennemsigtighed og gør det således muligt at skabe et moderne rum, der er behageligt at bo i.

VI LEVERER GLASFLISER PROFILGLAS og BETONGLAS. Forlang venligst vor udførlige brochure.

Fås hos landets førende forhandlere af glas og bygningsartikler.

A/S C. LANGBALLE & SØN
Store Torv 9 . Århus . Tlf. (061) 2 30 55

gere som en slags ejendomsinspektør og endelig en portnerbolig. Der er måske givet helheden et lidt uregelmæssigt præg, men det må alligevel tages som en arkitektonisk fordel, fordi det giver liv i den ellers så strenge udformning.

Selvfølge er bygningen forsynet med store vinduer og store, tunge glasskydedøre til haven. Det er man i en eller anden grund nødt til at lave i dag, hvad enten huset ligger ved Svalbard eller på højde med Sicilien som Washington gør det. Alligevel kan man straks konstatere en væsentlig forskel fra vore hjemlige glashuse – simpelt hen fordi amerikanerne forstår sig på air-condition. De ulidelige varme sommermåneder på disse breddegrader har uanset vindues-arealer for længst udviklet et almindeligt krav om koldluft-indblæsning og en deraf følgende høj teknik og ikke mindst villighed til at betale, hvad det koster. Selv bybusserne her reklamerer med air-condition, og i den nye ambassadebygning føler man sig trods brændende varmt sommervind frisk og veloplagt, fordi et vældigt køleanlæg på taget stadig sørger for indblæsning af kold luft. Alle i ambassaden er enige om, at de store vinduer ikke er noget problem, hvad angår varmen, men de er der imod temmelig generende, hvad lyset angår. Folk sidder med solbriller på deres kontorer, fordi de finder lette, hvide gardiner ikke afblænder tilstrækkeligt. Persienserne ville hjælpe, men det er igen det med økonomien.

Om SAS-huset

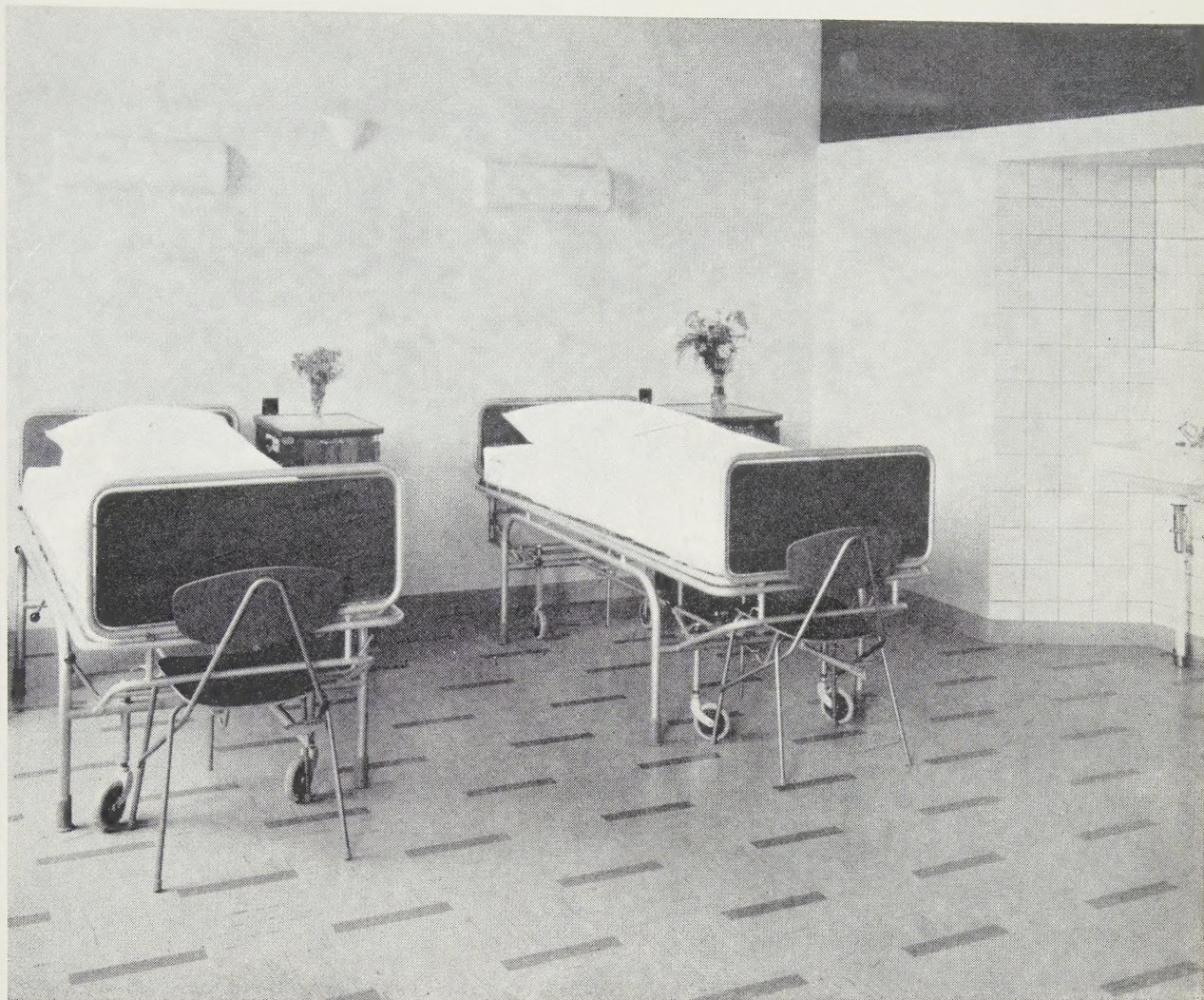
I *Berlingske Tidende* skrev redaktør Ernst Mentze den 16.10. 1960 om SAS-huset, der nu står færdigt efter at hotel og butikker er taget i brug. Til indledning skriver redaktør Mentze:

En udenlandsk arkitekt, en af de bedste i vor tid, gæstede for kort tid siden København, og efter et længere besøg i SAS' ny kombinerede airterminal-hotel og billetbureau (rejsebureau), som inden længe åbner i sin helhed, fremkom han med følgende udtalelse over for *Berlingske Tidendes* medarbejder:

– Jeg har rundt om i verden set mange tilsvarende bygninger, hvor jeg specielt har interesseret mig for den del af komplekset, som omfattes af tidens hotel i international klasse. Intetsteds har jeg dog fundet en hotelbygning – for øvrigt heller ikke uden for luftfartens interesseområde – hvor alt har været gennem arbejdet som her i København. Det er luksus og samtidig arkitektur af højeste standard.

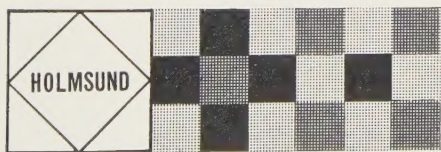
Og senere:

SAS' arkitekt, professor Arne Jacobsen, har forstået dette ved helt i tidens formsprog at have skabt et hotel, der allerede nu, før det knapt er færdigt, vækker interesse langt ud over landets grænser. For Arne Jacobsen har begrebet luksus til dels været identisk med luft. Det er i første række de luftige rum i harmonisk vekselspil med de nødvendige koncentrerede dele af den nye hotelbygning, som skaber indtryk af luksus.

*Centralsygehuset: Holstebro. — Ny ortopædisk sengesøj.
Arkitektfirmaet M.A.A. K. Hansen-Møller & Kristian
Jensen, Holstebro.*

De får størst glæde af **HOLMSUND**

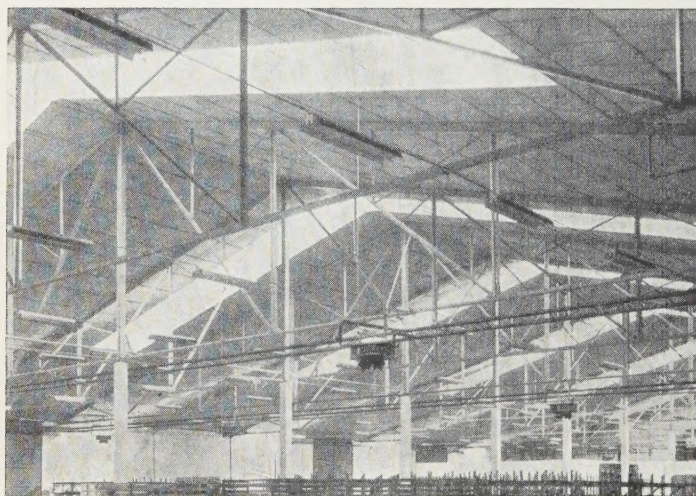
- det danske vinylgulv

ASBESTOLUX

brandfri isolationsplader

til
beklædning
på vægge
og lofter

Asbestolux er anvendt til loftsbeklædning på
Odense Staaalskibsværft A/S – Lindøafdelingen

*Forhandles af
byggemateriale-
og trælastforretninger
over hele landet*

*Vi sender Dem gerne
vor brochure*

i
Industribyggeri
Biografer
Boligbyggeri
Skoler
Teatre
Sportshaller
Sygehuse
Hoteller
Kollegier
Biblioteker
Arkiver
Museer
Elementhuse
Landbrugsbyggeri
og mange andre
former for byggeri,
hvor en brandfri
beklædning er
ønskelig eller krævet

DANSK ETERNIT-FABRIK A/S, AALBORG
SALGSKONTOR: KAMPMANNSGADE 2 . KØBENHAVN V . TELEFON MINERVA*2222